

ПОШТОВАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

*„Очувањем хуманости у јеку оружаног сукоба,
међународно хумитарно право
држи отвореним пут ка помирењу
и доприноси не само поновном успостављању мира
међу зараћеним странама
већ и хармонији међу народима.“*

Интерпарламентарна унија, 90. конференција,
септембар 1993.

Наслов оригинала:
Respect for International Humanitarian Law

Превео: Миодраг Старчевић

Овај приручник је припремљен на иницијативу и уз допринос следећих парламентарца, чланова Комитета за промоцију поштовања међународног хуманитарног права Интерпарламентарне уније: Томас Ноњо (Бразил), Џонатан Хант (Нови Зеланд), Бет Муго (Кенија) и Франсоа Борел (Швајцарска).

Аутори и уредници:

- Интерпарламентарна унија: Кристин Пинта и Карин Жабр
- Међународни комитет Црвеног крста (МКЦК): Арнолд Лутхолд, Фредерик Мегре и Лоран Масмежан

Правни саветници МКЦК: Изабел Дуст и Марија Тереза Дутли

Предговор

Оружане сукобе по правилу прати насилничко понашање, а снаге које су директно ангазоване у непријатељствима нису једине које трпе последице. У средишту борбе, цивилно становништво је страна која „плаћа цену“ и све више представља и жртву и предмет ризика.

А то не мора да буде случај. Тачно пре 50 година, усвајање и отварање за ратификацију Женевских конвенција означило је одлучан корак у правцу заштите како бораца тако и жртава оружаних сукоба. Од тада је искуство са терена показало да опхођење према правилима међународног хуманитарног права може да спречи велики део патњи које трпе небројена људска бића у току оружаних сукоба.

У томе је и потврда да чврста свест друштва као целине о главним принципима међународног хуманитарног права, комбинована са строгим правним оквиром, пружа гаранцију и за оне који учествују у борби и за оне који су изложени последицама борби.

Државне институције носе првенствену одговорност за јачање те свести и за промоцију успостављања таквог правног оквира. Често се наглашава улога коју извршна власт има у том погледу, али ни улога судова и парламента није ништа мање значајна.

Парламенти имају кључну улогу у процесу приступања инструментима међународног хуманитарног права, што је неизбежан први корак, као и у обезбеђивању њихове ефективне примене усвајањем законских одредби које су сагласне са међународним нормама и њиховом допуњавању правилима потребним за примену.

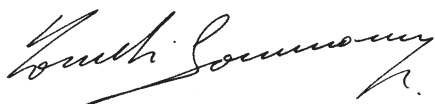
Парламентарци, са своје стране, не само да надзиру акције извршне власти у примени права, него имају и способност и овлашћење да пренесу правила међународног хуманитарног права становништву и да осигурају да компетентне институције, војне снаге и снаге безбедности, добију одговарајућу обуку на овом плану. Они су такође и у позицији да унапређују свест о правилима и гаранцијама који су установљени у праву и који, да би имали превласт у оружаним сукобима, морају бити на снази и познати свима у време мира.

Овај приручник је произашао из сарадње између Интерпарламентарне уније, светске организације парламената и Међународног комитета Црвеног крста, који делује као чувар и промотер међународног хуманитарног права. Његова сврха је да помогне парламентима и њиховим члановима у њиховом упознавању са општим принципима хуманитарног права и учењу како да се они примене, тако да могу да потпуно изврше своје одговорности. Поштовање и осигуравање поштовања међународног хуманитарног права захтева широку политичку мобилизацију засновану и на знању и на извесном искуству.

Стога приручник има двоструку сврху: да информише и мобилише парламентарце да, као политички лидери, схвате важност права и осете се одговорним за његово поштовање, и да их корак по корак води кроз правила која државе, а нарочито парламенти и њихови чланови, морају да усвоје не би

ли испоштовали и осигурали поштовање међународног хуманитарног права.

Осигурање поштовања правила међународног хуманитарног права, онако како су развијена и допуњена током последњих педесет година, је питање од виталног значаја. У питању су мир и добробит становништва - две примарне одговорности држава и представника народа. ■

Корнелио Сомаруга
Председник
Међународног комитета
Црвеног крста

Андерс Б. Џонсон
Генерални секретар
Интерпарламентарне уније

Шта приручник садржи?

- ▶ У облику седам питања, презентацију међународног хуманитарног права и општи преглед онога што парламентарци могу да учине да осигурају поштовање овог права. Да би применили међународно хуманитарно право, парламентарци морају да га разумеју, као и да разумеју важност поштовања истог.
- ▶ У седам одељака, мере које треба предузети да би се испоштовало и да би се осигурало поштовање за међународно хуманитарно право. Свака мера је представљена истом следећом логиком:

Зашто? Пре него што почну да делују, парламентарци морају да разумеју у чему је корист од њихових активности. Зато је објашњено значење и важност сваке од мера.

Како? Пре него почну да делују, парламентарци такође морају да разумеју полазиште и неопходне услове за своје активности. Ово је стога описано у општим терминима тако да су конкретне импликације јасне.

Каква је улога парламентарца? Да би парламентарци могли да предузму ефективне активности, они морају тачно да знају где и како њихов рад може да оствари напредак, а у погледу сваке од наведених мера.

Шта Ви можете да учините? Низ корака које парламентарци могу да предузму, који служи као контролна листа да се нешто не би пропустило.

- ▶ Моделе инструмената и референтни материјал. Коришћењем ових средстава парламентарци ће лакше довести своје владе до приступања уговорима из области међународног хуманитарног права и законодавних делатности које из тога произлазе.
- ▶ Практичне додатне информације.

Садржај

Предговор

Седам питања која се тичу међународног хуманитарног права: 7

- Питање бр. 1: Шта је међународно хуманитарно право? 9
- Питање бр. 2: Шта међународно хуманитарно право штити и како? 14
- Питање бр. 3: Који су основни уговори међународног хуманитарног права? 18
- Питање бр. 4: Ко мора да поштује међународно хуманитарно право? 24
- Питање бр. 5: Зашто поштовати међународно хуманитарно право? 25
- Питање бр. 6: Како осигурати поштовање међународног хуманитарног права? 26
- Питање бр. 7: Која је улога чланова парламента и шта они могу да ураде? 28

Седам мера за поштовање и осигурање поштовања међународног хуманитарног права 37

- Мера бр. 1: Како постати чланица уговора међународног хуманитарног права 39
- Мера бр. 2: Сузбијање повреда међународног хуманитарног права 43
- Мера бр. 3: Заштита знакова црвеног крста и црвеног полумесеца 50
- Мера бр. 4: Предузимање мера за осигурање поштовања међународног хуманитарног права 54
- Мера бр. 5: Ширење знања о међународном хуманитарном праву 58
- Мера бр. 6: Оснивање националне комисије за примену међународног хуманитарног права 62
- Мера бр. 7: Настојање да се обезбеди универзално поштовање међународног хуманитарног права 67

Модели инструмената и референтни материјал 73

- Модел нотификације инструмента о ратификацији 75
- Модел инструмената ратификације, прихватања, одобравања или приступања Конвенцији о одређеним врстама класичног оружја из 1980. 77
- Предложене Декларације 80
- Модел закона о употреби и заштити знакова црвеног крста и црвеног полумесеца 82
- Кратак преглед заштите коју по међународном хуманитарном праву уживају поједине специфичне групе 89

За додатне информације 95

Седам питања

која се тичу

МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

Шта је међународно хуманитарно право?

► Све је почело једном идејом...

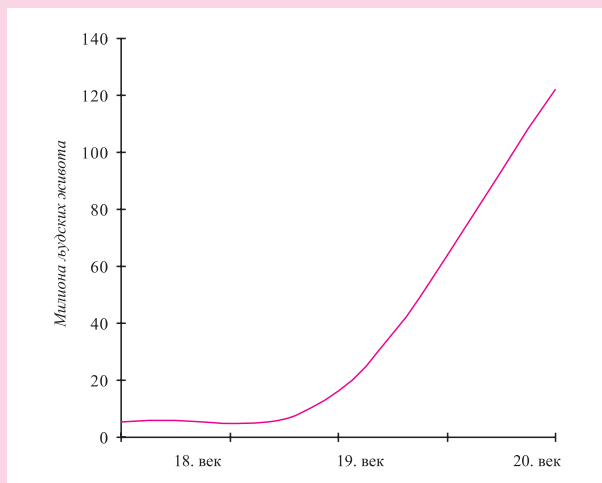
Та идеја је била врло једноставна али убедљива: неке ствари нису допуштене чак ни у време рата. Насиље не може бити неограничено. Користећи ову идеју као полазну тачку, међународно хуманитарно право успоставља одређени број правила усмерених на заштиту извесних категорија људи који не учествују или више не учествују у непријатељствима, као и на ограничавање средстава и начина ратовања.

- **Практична идеја:** хуманитарно право не доводи у питање законитост рата; оно је првенствено усмерено на ограничавање сувишних патњи које рат може да изазове. Рат сада може бити сматран „незаконитим“, али он наставља да се води на небројеним местима у свету и да узима сувише висок данак.
- **Универзална идеја:** многе културе су тражиле начин да ограниче патње које рат може да изазове. Међународно хуманитарно право једноставно изражава ту идеју правним речником. Чинећи поштовање за људска бића у рату међународном обавезом, државе показују жељу да међународно хуманитарно право буде обавезујуће за све.

Шта каже Повеља УН?

Повеља Уједињених нација, која је усвојена 1945, каже да државе треба да се уздрже од претње силом или употребе силе против других држава, утврђујући тако да рат више не представља прихватљиво средство за решавање спорова између држава. Повеља, међутим, прави изузетке од овог правила, дајући државама право да се бране, индивидуално или колективно, против напада који прети њиховој независности или њиховој територији. Штавише, Поглавље VII овлашћује државе чланице да примене силу у оквиру колективне акције за одржавање међународног мира и безбедности, а забрана прибегавања сили не односи се на унутрашње оружане сукобе.

XX век, најсмртоноснији од свих

Са сваким прошлим веком, рат је узимао све већи данак у људским животима:

XVIII век.....	5,5 милиона
XIX век	16 милиона
I светски рат	38 милиона
II светски рат	>60 милиона
1949-1995	24 милиона

око 38.000 месечно у око 100 сукоба

(Извор: *Défense nationale*, 2107. стр,
осим за I светски рат - извор: *Quid* 1997,
издање Робер Лафонт, 797. стр)

Осим чињенице да је посебно висок број оружаних сукоба избио од 1945, појавили су се нови типови сукоба (ратови за национално ослобођење, герилско ратовање) а технолошки развој је довео до развоја бројних оружја високих перформанси.

У 1997, вођено је 25 већих оружаних сукоба на 24 места у свету. Сви сукоби који су избили 1997. године вођени су на афричком континенту, а Африка је била једини регион у коме се повећао број сукоба. То је, такође, било подручје са највећим уделом сукоба високог интензитета, тј. сукоба са више од 1000 погибија у борби у једној години.

(Извор SIPRI Годишњак 1998)

► ... и постало скуп правила

Међународно хуманитарно право састоји се од скупа међународних правила чији је циљ да ограниче последице рата на људе и објекте. Ова правила су прописана међународним уговорима, који могу да се групишу у четири категорије:

- уговори о заштити жртава рата;
- уговори о ограничавању и/или забрани различитих врста оружја;
- уговори о заштити одређених објеката;
- уговори који одређују међународну јурисдикцију (сузбијање злочина).

Сви ови уговори се баве специфичним хуманитарним проблемима у ситуацијама оружаних сукоба. Док се неки од њих примењују скоро искључиво у међународним оружаним сукобима, други се примењују на немеђународне оружане сукобе.

Међународно хуманитарно право и људска права: је ли то једно те исто?

Међународно хуманитарно право и људска права су две одвојене гране међународног права са заједничким циљем.

Међународно хуманитарно право се примењује у ситуацијама међународних или немеђународних оружаних сукоба.

Право људских права установљава правила за хармоничан развој појединца у друштву. Међутим, главни циљ оба ова права је очување људског достојанства у свим околностима.

Укратко, кључна порука међународног хуманитарног права је:

- не нападати људе који не учествују или више не учествују у непријатељствима;
- не користити оружје које не прави разлику између бораца и цивила или оружје и методе ратовања који изазивају непотребне патње и/или разарања.

Ово право се примењује када оружани сукоб избије и подједнако обавезује све стране, без обзира на то која од њих је започела борбу.

Међународно хуманитарно право, које је такође познато као „*ратно право*“ или „*право оружаних сукоба*“, нема за циљ да одреди да ли држава има или нема право да прибегне оружаној сили. То питање се решава битном али одвојеном граном међународног јавног права унутар оквира Повеље Уједињених нација. Међународно хуманитарно право произлази из кодекса и правила религија и култура широм света. ■

Карактеристике и принципи хуманитарне акције

Шта парламентарци могу да учине да олакшају хуманитарну акцију у временима оружаних сукоба?

Међународне хуманитарне акције се примењују у зонама сукоба да би се заштитиле жртве рата и да би им се помогло, као и да би се олакшале њихове патње. Хуманитарна акција је привременог карактера, јер се бави хитним потребама које би иначе остале незадовољене. Она је усмерена на најугроженије појединце и групе.

Хуманитарна акција се може извршавати само ако су задовољени следећи основни услови:

- неограничени приступ жртвама рата;
- несметан дијалог са властима;
- независност: потпуна контрола над свим нивоима операције и над потребним средствима.

У складу са међународним хуманитарним правом, принципи хуманости и непристрасности морају бити потврђени у свакој хуманитарној операцији. Помоћ мора да се дистрибуира једино на основу потребе, независно од свих политичких, стратешких и војних обзира.

Шта парламентарци могу да учине да олакшају хуманитарну акцију у временима оружаних сукоба?

Они треба да учине све што је у њиховој моћи да олакшају хуманитарне операције које предузимају неутралне хуманитарне организације као што је Међународни комитет Црвеног крста.

Практично говорећи, то значи да парламентарци треба да:

- осигурају да њихова држава убрза процедуру издавања виза за хуманитарно особље;
- олакшају транспорт ваздухом/копном/морем;
- обезбеде изузимање од пореза;
- осигурају заштиту хуманитарног особља, објеката и залиха хуманитарне помоћи;
- уклоне све бирократске сметње које ометају ефикасност хуманитарне акције;
- подрже хуманитарне операције доприносима у готовини, роби и услугама.

Међународни сукоби и унутрашњи сукоби: како се међународно хуманитарно право односи према њима?

Заједнички члан 3. Женевских конвенција

Како у унутрашњим тако и у међународним оружаним сукобима, све стране морају да се повинују правилима међународног хуманитарног права, које са друге стране ипак прави разлику између ове две врсте сукоба.

Међународни оружани сукоби су они сукоби у којима се, уз употребу оружја, сукобљавају две или више држава, као и они сукоби у којима људи устану против колонијалне власти, стране окупације или расистичких злочина. Они су подвргнути великом броју правила, укључујући она која су установљена у четири Женевске конвенције и I Допунском протоколу.

Знатно ограниченији скуп правила се примењује у унутрашњим сукобима. Она су нарочито садржана у члану 3, који је заједнички за све четири Женевске конвенције, као и у II Допунском протоколу, који има ужи домен примене.

Члан 3. заједнички за Женевске конвенције прописује да, „У случају оружаног сукоба који нема карактер међународног сукоба а који избије на територији једне од Високих страна уговорница, свака од страна у сукобу биће дужна да примењује бар следеће одредбе:

1. Према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, ране, лишења слободе или било којег другог узрока, поступаће се, у свакој прилици, човечно, без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери или убеђењу, полу, рођењу или имовном стању, или било коме другом сличном мерилу.

У том циљу забрањени су и забрањују се, увек и на сваком месту, према горе наведеним лицима следећи поступци:

- a) повреде које се наносе животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убиства, осакаћења, свирепости и мучења;
- b) узимање талаца;
- c) повреде личног достојанства, нарочито увредљиви и понижавајући поступци;
- d) изрицање и извршавање казни без претходног суђења од стране редовно установљеног суда и пропраћеног свим судским гаранцијама које цивилизовани народи признају за неопходне.

2. Рањеници и болесници биће прихваћени и неговани.

Свака непристрасна хуманитарна организација, као што је Међународни комитет Црвеног крста, може да понуди своје услуге странама у сукобу.

Стране у сукобу ће се трудити, с друге стране, да ставе на снагу путем посебних споразума један део или све остале одредбе ове Конвенције.

Примена претходних одредаба неће имати утицаја на правни положај страна у сукобу.“

Питање бр. 2

Шта међународно хуманитарно право штити и како?

Међународно хуманитарно право штити људе и одређена места и објекте. Оно такође забрањује употребу одређених начина и средстава ратовања.

► Људи

Међународно хуманитарно право штити људе који не учествују или који више не учествују у борби, као што су цивили, рањеници, болесници, ратни заробљеници, бродоломници и санитетско и верско особље.

Међународно хуманитарно право такође штити ове људе обавезујући стране у сукобу да им обезбеде материјалну помоћ и да према њима поступају хумано увек и без дискриминације. Рањеници и болесници морају бити сакупљени и збринути; ратни заробљеници и заточеници морају да добију одговарајућу храну и смештај и да имају приступ правним гаранцијама.

Следеће је забрањено у свим условима:

- повреда живота, здравља и физичког или менталног благостања лица, посебно убиство, мучење, телесна казна и сакаћење;
- напад на лично достојанство, посебно понижавање или деградирајући третман, силовање, присилна проституција или било који други облик недоличног понашања;
- узимање талаца;
- колективно кажњавање;
- претња извршењем било ког наведеног дела.

Током 90-их, цивилно становништво је чинило око 80 процената свих жртава оружаних сукоба.

Штавише, било ком лицу оптуженом за извршење кривичног дела у вези са оружаним сукобом мора се омогућити правично и прописно суђење и оно може бити проглашено кривим и осуђено само на основу таквог суђења.

Основне гаранције

- Основне гаранције у међународном хуманитарном праву представљају скуп правила која успостављају минимум третмана на који има право сваки појединац који је у власти стране у сукобу. Та правила су наведена у Допунском протоколу I уз Женевске конвенције и државе чланице Конвенција морају их поштовати увек и на сваком месту. Она представљају неку врсту „Декларације о људским правима“ применљиву у време рата, која омогућавају надомештање недостатака права у таквим временима. Она су врста сигурносне мреже и пре су допуна него супротност одредбама које обезбеђују већу заштиту одређених категорија људи.
- Од ових правила се не сме одступити, чак ни када се чини да безбедност државе или војна потреба то захтевају. Незадовољење основних гаранција представља, у већини случајева, тешку повреду међународног хуманитарног права, или другим речима ратни злочин, и мора бити санкционисано на одговарајући начин (види *Спречавање повреда међународног хуманитарног права*).
- Основна права појединаца у немеђународним оружаним сукобима нису битно различита од оних која су гарантована у међународним сукобима. Члан 3. заједнички за све четири Женевске конвенције (види стр. 13), допуњен и појачан Чланом 4. Протокола II из 1977, такође захтева да се појединци третирају хумано и забрањује увек и на сваком месту насиље над животом, здрављем и благостањем људи.
- I Допунски протокол из 1977. прописује да се „са лицима која су у власти једне од страна у сукобу треба опходити хумано у свим околностима“, без било какве дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, вери или убеђењу, политичком мишљењу итд.

► Одређена места и објекти

Одређена места и објекти, као што су болнице и амбулантна возила, су такође заштићени и не смеју се нападати.

Међународно хуманитарно право дефинише изванредан број признатих амблема и знакова - посебно Црвени крст и Црвени полумесец - који могу да се користе за идентификацију заштићених лица и места.

Заштита цивилног становништва по међународном хуманитарном праву

- Током вођења непријатељстава мора се правити разлика између бораца и цивила. Цивили не смеју бити нити примарни циљ војних операција нити случајне жртве борби.
- Стране у сукобу морају да праве разлику не само између цивилног становништва и бораца, већ и између цивилне имовине и војних објеката; то значи да су заштићени не само сами цивили, него и добра потребна за њихово преживљавање и опстанак (намирнице, стока, извор питке воде итд.).
- Забрањени су напади и претње чији је примарни циљ ширење страха међу цивилним становништвом.
- Забрањени су напади чији ефекти не могу бити усмерени или који нису усмерени на одређени војни циљ (масовно бомбардовање, „тепих- бомбардовање,“).
- Цивили не смеју ни под каквим условима бити искоришћени да се неке тачке, подручја или војни објекти заштите од напада.
- Строго је забрањен било какав акт непријатељства усмерен на историјске споменике, уметничка дела и верске објекте, као и употреба таквих објеката за подршку војним напорима.
- Забрањено је уништавање објеката који садрже опасне силе (брана хидроелектрана, насипа и нуклеарних електрана) које би, изненада ослобођене, могле да изазову велике губитке међу цивилним становништвом. Из истог разлога, стране у сукобу морају да пазе да не смештају војне објекте у близини таквих инсталација.
- Могу се успостављати посебне зоне које су апсолутно имуне од напада. Болнице и безбедносне зоне и места се могу одредити у доба мира за смештај одређених категорија заштићених лица. Такође се могу одредити и демилитаризоване зоне у доба мира; оне не могу бити нападане нити се смеју бранити војном силом.

► Средства заштите

Међународно хуманитарно право забрањује методе и средства ратовања:

- који за циљ имају она лица које не учествују у борби. Методи и средства ратовања који, на пример, не праве разлику између бораца и заштићених лица, као што је нпр. „тепих-бомбардовање“, су стога забрањени.
- који изазивају прекомерне повреде. На пример, хуманитарно право забрањује употребу оружја чије дејство може бити прекомерно у односу на очекивану војну предност, као што су експлозивна зрна чији је циљ да изазову ране које се не могу санирати.
- који наносе дуготрајну штету животној средини. Употреба биолошког и хемијског оружја и антиперсоналних мина је стога забрањена. ■

„У било ком оружаном сукобу, право страна у сукобу да изабере методе и средства ратовања није неограничено“

(Протокол I, Члан 35.)

Стога је забрањено користити:

- оружја која не праве разлику између војних и невојних циљева, између бораца и заштићених лица (недавни уговор који забрањује антиперсоналне мине је добар пример);
- оружја, пројектиле и друге материјале који по својој природи наносе прекомерне повреде непријатељским борцима, тј. оне који изазивају патње које би могле да се избегну када би се жељени циљ постигао изазивањем мањег степена патњи;
- лаке и запаљиве пројектиле, зрна која се шире или експлодирају у телу (дум-дум метке), отрове и отровно оружје;
- оружје чији је примарни ефекат доношење повреда фрагментима који се у људском телу не могу открити рендгенским зрацима;
- мине изненађења и запаљиво оружје;
- методе и средства ратовања која су намењена, или од којих се може очекивати да ће проузроковати опсежна, дуготрајна и озбиљна оштећења природне средине.

Питање бр. 3

Који су основни уговори међународног хуманитарног права?

► Уговори о заштити жртава рата

Конвенција за побољшање положаја рањеника и болесника у оружаним снагама на копну (I Женевска конвенција)
Женева, 12. август 1949.

Штити рањене и болесне борце, особље које их збрињава, зграде у којима су смештени и опрему која се употребљава у сврхе збрињавања. Регулише употребу знака црвеног крста и знака црвеног полумесеца.

Конвенција за побољшање положаја рањеника, болесника и бродоломника оружаних снага на мору (II Женевска конвенција)
Женева, 12. август 1949.

Проширује заштиту на борце-бродоломнике и уређује услове под којима им се може помагати.

Конвенција о поступању са ратним заробљеницима. (III Женевска конвенција)
Женева, 12. август 1949.

Штити припаднике оружаних снага који падну у заробљеништво. Утврђује правила којима се уређује њихов третман и установљава права и обавезе силе која држи ратне заробљенике.

Конвенција о заштити грађанских лица за време рата (IV Женевска конвенција)
Женева, 12. август 1949.

Утврђује правила која уређују заштиту цивилног становништва, посебно третман цивила на окупираној територији, оних који су лишени слободе, као и окупацију уопште.

Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. о заштити жртава међународних оружаних сукоба (I Протокол)¹
Женева, 8. јун 1977.

Проширује заштиту цивила и ограничава средства и методе ратовања.

¹ Трећи допунски протокол о додатном знаку уз Женевске конвенције из 1949. усвојен је 8. децембра 2005. а на снагу је ступио 14. јануара 2007. (прим.ред. 2007.

Допунски протокол уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (II Протокол)¹

Женева, 8. јун 1977.

Садржи основне гаранције за лица која не учествују у непријатељствима у немеђународном оружаном сукобу, утврђује правила која се односе на заштиту цивила и објеката и инсталација неопходних за њихово преживљавање.

Државе које обавезују уговори из области хуманитарног права

(1. јула 1999.)

Женевске конвенције из 1949. године

о заштити жртава рата

188 држава

- *Прва конвенција: рањеници и болесници оружаних снага на копну*
- *Друга конвенција: рањеници, болесници и бродоломници оружаних снага на мору*
- *Трећа конвенција: ратни заробљеници*
- *Четврта конвенција: цивили*

Морају се прихватити све четири Женевске конвенције заједно.

Допунски протоколи уз Женевске конвенције из 1977:

- *I Протокол: међународни оружани сукоби* 150 држава
- *II Протокол: немеђународни оружани сукоби* 144 државе
- *Декларација по члану 90. I Протокола* 53 државе
надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница

Како проверити да ли је ваша држава чланица уговора:

- погледајте национална документа
- контактирајте државу депозитара
- контактирајте МКЦК или консултујте његову Интернет страницу:
<http://www.icrc.org>

Према подацима од јануара 2007. г. Женевске конвенције су ратификовале 194 земаља, Допунски протокол I 167 земаља, Допунски протокол II 163 земаља, а Декларацију по члану 90. I Протокола 69 земаља. (прим.ред. 2007.)

► Уговори који ограничавају употребу или забрањују одређена оружја

Конвенција о забрани или ограничавању употребе одређених врста класичних оружја која могу нанети прекомерне повреде или имати недискриминишуће ефекте

Женева, 10. октобар 1980.

Установљава оквир за протоколе који забрањују употребу одређених оружја.

Протокол о фрагментима оружја који се не могу открити (I Протокол)

Женева, 10. октобар 1980.

Забрањује употребу оружја које наноси повреде фрагментима који се не могу открити X-зрацима.

Протокол о забрани или ограничавању употребе мина, мина изненађења или других средстава (II Протокол)

Женева, 10. октобар 1980.

Измењен и допуњен 3. маја 1996.

Забрањује употребу мина, мина изненађења и других средстава против цивилног становништва и ограничава њихову употребу против војних циљева. Измењени и допуњени протокол даље проширује забрану ових средстава и обухвата и унутрашње сукобе.

Протокол о забрани или ограничавању употребе запаљивог оружја (III Протокол)

Женева, 10. октобар 1980.

Забрањује употребу запаљивог оружја против цивила и цивилних објеката и ограничава употребу против војних циљева.

Протокол о ласерском оружју за ослепљивање (IV Протокол)²

Женева, 13. октобар 1995.

Забрањује употребу ласерског оружја које је посебно намењено да изазове трајно слепило.

Конвенција о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и његовом уништавању

Париз, 13. јануар 1993.

Забрањује хемијско оружје.

² Протокол о експлозивним остацима рата (Протокол V) од 28. новембра 2003. ступио је на снагу 12. новембра 2006. (прим.ред. 2007)

Државе које су ратификовале Отавску конвенцију до 30. јуна 1999.

Отавска конвенција, која забрањује антиперсоналне мине, ступила је на снагу 1. марта 1999, пошто ју је у септембру 1998. ратификовало 40 држава. То је први пут да се тако широко коришћено оружје забрањује уговором из области међународног хуманитарног права.

Ангола	Јамајка	Салвадор
Антига и Барбуда	Јапан	Самоа
Аустралија	Јемен	Сан Марино
Аустрија	Јордан	Санта Луција
Барбадос	Јужна Африка	Свазиленд
Бахами	Канада	Сенегал
Белгија	Катар	Сент Китс и Невис
Белизе	Костарика	Словачка
Бенин	Лесото	Словенија
БЈР Македонија	Луксембург	Соломонска Острва
Боливија	Мађарска	Тајланд
Босна и Херцеговина	Малави	Тринидад и Тобаго
Бразил	Малезија	Туркменистан
Бугарска	Мали	Уганда
Буркина Фасо	Маурицијус	Фиџи
Ватикан	Мексико	Француска
Велика Британија	Монако	Холандија
Венецуела	Мозамбик	Хондурас
Гранада	Намибија	Хрватска
Гватемала	Немачка	Чад
Гвинеја	Нигер	Џибути
Данска	Никарагва	Шпанија
Доминиканска Република	Ниуе	Швајцарска
Еквадор	Нови Зеланд	Шведска
Етиопија	Норвешка	
Зимбабве	Панама	
Ирска	Парагвај Перу	
Исланд Италија	Португал	(82 државе ³)

³ Према подацима од јануара 2007. године, Отавску конвенцију ратификовале су укупно 152 земље. Србија је ову конвенцију ратификовала 18. септембра 2003. (прим.ред. 2007)

► Уговори о заштити одређених објеката

Конвенција о заштити културних добара у случају оружаног сукоба
Хаг, 14. мај 1954.

Штити споменике архитектуре, уметничка и историјска дела и друга културна добра.

Протокол о заштити културних добара у случају оружаног сукоба.
Хаг, 14. мај 1954.

Осигурава спречавање извоза културних добара са окупираних територија и чување и повраћај таквих добара.

Други протокол о заштити културних добара у случају оружаног сукоба.
Хаг, 26. март 1999.

Појачава заштиту културних добара и спречавање повреда и примењује се и у случају унутрашњих сукоба.

Конвенција о забрани војне или било које друге непријатељске употребе техника које мењају животну средину
Женева, 10. децембар 1976.

Забрањује војну или било коју другу непријатељску употребу, као средства рата, техника које мењају животну средину или узрокују геофизичке промене које имају опсежне, дуготрајне или тешке последице.

► Уговори о међународној јурисдикцији

Статут Међународног кривичног суда
Рим, 17. јул 1998.

Установљава стални међународни кривични суд који је надлежан у случајевима злочина геноцида, ратних злочина, злочина против човечности и злочина агресије, онда када злочин агресије буде дефинисан.

Злочини у надлежности Међународног кривичног суда

Ратни злочини

Према Члану 8. Статута, МКС је надлежан у случају *ратних злочина*. То подразумева већину озбиљних повреда међународног хуманитарног права наведених у Женевским конвенцијама из 1949. и њиховим Допунским протоколима из 1977, без обзира да ли су начињене у току међународног или немеђународног оружаног сукоба.

Одређени број повреда је посебно одређен као ратни злочин према Статуту, укључујући:

- силовање, сексуално ропство, присилну проституцију, присилну трудноћу и друге облике сексуалног насиља;
- употребу деце старости испод 15 година за активно учешће у непријатељствима.

Одређене друге врсте озбиљних повреда међународног хуманитарног права, као што су неоправдано одлагање репатријације заробљеника и недискриминишући напади који погађају цивилно становништво или цивилне објекте, који су дефинисани као тешке повреде у Женевским конвенцијама из 1949. и I Допунском протоколу, нису посебно поменути у Статуту.

Постоји само неколико одредаба које се односе на одређена оружја чија је употреба забрањена по различитим постојећим уговорима, а које се не примењују у случају немеђународних оружаных сукоба.

Геноцид

МКС је надлежан у случају злочина геноцида, према Члану 6. Статута, који понавља термине из Конвенције о спречавању и кажњавању злочина геноцида из 1948.

Овај злочин је дефинисан у Статуту као било који од следећих аката, извршених са намером да униште, у целини или делимично, неку етничку, расну или верску групу:

- убијање чланова групе;
- проузроковање тешких физичких или менталних патњи чланова групе;
- намерно подвргавање групе животним условима који треба да доведу до њеног потпуног или делимичног уништења;
- предузимање мера које су уперене ка спречавању рађања у оквиру групе;

- принудно премештање деце из једне групе у другу.

Злочини против човечности

МКС је такође надлежан у случају *злочина против човечности*.

Према Члану 7. Статута, ове злочине чине било који од следећих аката када су почињени као део ширег или систематског напада упереног против цивилног становништва:

- убиство;
- истребљење;
- поробљавање;
- депортација или присилно премештање становништва;
- затварање и други облици лишавања слободе, а који се предузимају уз кршење основних правила међународног права;
- мучење;
- силовање, сексуално ропство, присилна проституција, присилна трудноћа, присилно стерилисање, и сваки други облик сексуалног злостављања овакве или сличне природе;
- протеривање било које групе или заједнице на политичкој, верској, расној, националној, етничкој, културној и полној основи, на начин како је то дефинисано у ставу 3, или протеривање на каквој другој основи које је строго забрањено међународним правом, а у вези је са било којом радњом прецизираном овим ставом или у вези са било којим кривичним делом из надлежности Суда;
- присилни нестанак лица;
- апартхејд;
- други нехумани поступци сличног карактера, којима се намерно проузрокују тешке патње или озбиљно угрожавање физичког или менталног здравља.

Агресија

Као што је наведено у члану 5(2) Статута, МКС је надлежан за *кривично дело агресије* након што се установе елементи бића овог кривичног дела и тако испуне претходни услови за установљење надлежности Суда.

Питање бр. 4

Ко мора да поштује међународно хуманитарно право?

► Државе

Државе чланице уговора из области међународног хуманитарног права су званично обавезне да се придржавају правила овог права. Оне морају да чине све што је у њиховој моћи да би поштовале и осигурале поштовање хуманитарног права.

► Појединци

Свако мора да поштује међународно хуманитарно право, како борци тако и становништво у целини.

Обавеза придржавања је таква да непридржавање може, у неким случајевима, да појединце учини кривично одговорним, као што је прихваћено од стране многих националних и међународних судова. ■

„Интерпарламентарни Савет позива све државе да подсети своје војне команданте да се од њих захтева да својим потчињенима предоче обавезе према међународном хуманитарном праву, да учине све што је у њиховој моћи да се не дешавају повреде права и да, када треба, казне или пријаве властима сваку повреду.“

Интерпарламентарна унија, 90. конференција, септембар 1993.

Зашто поштовати међународно хуманитарно право?

► Морална дужност

Држава је одговорна за своје грађане. Она мора да их заштити у случају рата. У свим културама постоје правила која стриктно ограничавају употребу силе. Међународно хуманитарно право једноставно изражава та правила правним, универзалним језиком. Усвајајући их, државе обезбеђују средства којима се осигурава поштовање хуманости у доба рата; тиме се такође гарантује да ће људско достојанство бити сачувано у условима угрожености.

► Разумна војна опција

Са војног становишта, поштовање међународног хуманитарног права је разумна опција. Акти као што су масакри цивила, покољ војника који су се предали и мучење заробљеника никада нису донели војну победу. Међутим, поштовање међународног хуманитарног права и његових принципа, попут принципа пропорционалности, део је савремене стратегије засноване на рационалној употреби средстава.

► Паметан политички избор

Поступање са непријатељским оружаним снагама и становништву са дужним поштовањем међународног хуманитарног права је без сумње један од најбољих начина подстицања непријатеља да исто тако поступа. Поштовање сопствених обавеза охрабрује друге да чине исто.

► Правна обавеза

Кад држава постане чланица уговора из области међународног хуманитарног права, она се обавезује да поштује све обавезе које уговор садржи. Отуда може бити одговорна по кривичном праву уколико не поштује сопствене обавезе. ■

Питање бр. 6

Како осигурати поштовање међународног хуманитарног права?

Међународно хуманитарно право се још увек сувише често крши. Постоји низ мера које се морају предузети да би се ситуација поправила.

► Правне мере праћене политичком акцијом

Поштовање међународног хуманитарног права подразумева предузимање извесног броја правних мера (на пример, ратификовање одговарајућих међународних инструмената и прилагођавање неопходних правних прописа и правила примене). Али овај чисто правнички део посла ипак није довољан.

Осигурање поштовања за међународно хуманитарно право такође подразумева „да се у њега удахне живот“, ширењем знања о његовом садржају и осигурањем поштовања за принципе на којима се базира, укључујући ту и употребу политичких средстава у дате сврхе.

„Парламенти и њихови чланови имају кључну улогу у промоцији поштовања правила МХП као и кажњавања повреда ових правила (...) не само у случајевима избијања оружаних сукоба него и на превентивној основи, у временима када непријатељстава нема.“

► У време рата као и у време мира

Међународно хуманитарно право се примењује у оружаним сукобима, али се у свако доба морају предузимати мере да се осигура његово поштовање. Као што већина држава држи своје одбрамбене системе у приправности чак и кад не постоји непосредна претња од сукоба, тако се у време мира морају предузимати мере које ће осигурати да ће се било који рат водити са дужним поштовањем међународног хуманитарног права. Бројне превентивне мере могу се предузети у време мира да би се обезбедило поштовање међународног хуманитарног права.

► Унутар и ван националних граница

Идеја да државе морају да поштују међународно хуманитарно право не само унутар својих граница него и да осигурају његово поштовање широм света је од кључног значаја. Зато се чланом 1. заједничким за све Женевске конвенције стране уговорнице обавезују да „поштују и осигурају поштовање“ правила Конвенције. ■

Може ли се испоштовати међународно хуманитарно право?

Многи људи, кад први пут размишљају о томе, сматрају да је идеја о ограничавању насиља у рату бесмислена. Међутим, историја показује да су се, иако је забележено само неколико „чистих“ ратова, неки ратови односили хуманије у односу на људска бића него остали ратови. Они су такође имали нижу цену са становишта људских и материјалних ресурса, много лакше резултирали мировним уговорима и били окончани намером да се друштво реконструише.

Питање бр. 7

Која је улога чланова парламента и шта они могу да ураде?

► У средишту борбе: цивилно становништво

У случају избијања оружаног сукоба, ризици за цивилно становништво су данас све већи и опаснији.

Као институција која најдиректније заступа интересе становништва, на Парламенту је да штити становништво установљавањем, већ у доба мира, закона и правила која пружају најбољу могућу заштиту у случају оружаног сукоба. Пошто су парламентарци чувари и гласоговорници грађана, они морају не само да помогну да се установе ова права и гаранције, него и да промовишу у најширем могућем обиму знање о међународном хуманитарном праву.

У току непријатељстава, становништво очекује од чланова парламента да се политички ангажују не би ли их заштитили. Када се непријатељства заврше, процес реконструкције захтева не само средства него и велико политичко ангажовање: политичари су ти, укључујући ту и чланове парламента, који ће створити политички консензус на коме се процес мора заснивати да би био успешан.

„Жртве данашњих сукоба нису само анонимне, него су и буквално небројене (...). Страшна је истина да цивили данас нису само „ухваћени у унакрсну ватру“. Они нису случајне жртве или „колateralна штета“, како се текућим еуфемизмом називају. Све чешће су цивили намерно циљани“.

„Конференција жали због недостатка заштите за
мировне снаге и за градитеље мира према важећем
међународном праву.“

Интерпарламентарна унија, 90. Конференција,
септембар 1993.

Али, економска реконструкција сама по себи није довољна. Мир ће остати нестабилан уколико, као подршка процесу помирења, правда у случају ратних злочина није задовољена. То захтева не само политичку решеност да се не толерише некажњавање ратних злочина, него и законске прописе којим се дефинишу и кажњавају ти злочини.

Без обзира на то да ли се сукоб десио на њиховој територији или на територији друге државе, да ли су ратне злочине извршили њихови држављани или стране снаге, парламентарци имају моралну и политичку дужност према становништву да осигурају да се међународно право примени у пракси и да правда буде задовољена у случају повреде права.

Упознавањем са међународним хуманитарним правом и осигурањем поштовања правила од стране државе која их прописује, промовише и поштује, парламентарци могу ефективно да допринесу заштити становништва у току непријатељстава и поновном успостављању цивилног мира једном када су непријатељства обустављена.

➤ **Први корак: приступање инструментима међународног хуманитарног права**

Парламент и његови чланови имају кључну улогу у процесу којим једна држава приступа међународним уговорима, као и у националној примени правила и принципа које ти уговори оличавају.

Да би у потпуности извршили своје одговорности у том погледу, парламентарци морају:

- **да буду упознати са правним процесом приступања:** тај процес је описан у *Мери бр. 1*, а четврти део овог Приручника садржи моделе инструмената и декларације које се могу узети за пример;
- **да познају и да користе „политичке и парламентарне инструменте“** који су им на располагању.

► **Како се постаје страна уговорница**

Парламентарци морају прво да **провере** да ли је њихова држава чланица постојећих уговора из области међународног хуманитарног права.

Уколико није, они могу да **осигурају** да се предузму мере да држава постане чланица тих уговора. Специфичне мере које треба предузети зависе од случаја у питању:

- захтев за ратификацију или приступање је поднет парламенту у разумном року; у том случају парламентарци могу, након добијања неопходних информација, да гласају у прилог ратификацији или приступању;
- влада још није потписала уговор: у том случају, парламентарци могу да искористе парламентарну процедуру (нарочито писмена или усмена питања) да од владе захтевају објашњење и да је охрабре да започне процес ратификације или приступања без одлагања;
- влада је потписала уговор али је одложила процес ратификације: у том случају, парламентарци такође могу да употребе парламентарну процедуру да би питали зашто је влади потребно толико дуго времена и да је охрабре да убрза процес; такође могу да искористе своје право законодавне иницијативе да би поднели нацрт закона у том смислу;
- влада се противи ратификацији или приступању: у том случају, парламентарци могу да траже да се у детаље испита зашто. Они могу, уколико је потребно, да помогну да се разјасне сумње, унапред формирана гледишта и неспоразуми, и да у целу ствар укључе читаву сопствену политичку мрежу да би ствари покренули напред. Они могу да питају гласаче за мишљење и да резултате искористе у корист кретања у правцу ратификације или приступања.

„Интерпарламентарни Савет позива парламенте држава које нису чланице неког инструмента МХП да предузму кораке у смеру приступања, и такође позива парламенте оних држава које су изразиле резерве или изнеле своја тумачења клаузула у доба ратификације таквих уговора да утврде да ли те резерве још увек важе.“

Парламентарци такође могу да осигурају да приступање неком уговору из области међународног хуманитарног права не прате било какве **резерве чији је циљ ограничавање његовог домена примене, или било какве примедбе или декларације о тумачењу**. И у овом случају, кораци који се предузимају зависе од датог случаја:

- влада је упутила парламенту захтев за ратификацију, уз резерве које ограничавају домен примене уговора, примедбе или декларације о тумачењу: у том случају, парламентарци могу, уколико су се уверили да су таква ограничења без основа, одиграти кључну улогу у промовисању општег интереса наместо појединачних или случајних интереса и, ако је неопходно, у мобилисању јавног мњења у циљу охрабривања владе да одустане од своје намере;
- владине резерве које ограничавају домен примене уговора, њене примедбе или декларације о тумачењу више нису валидне: у том случају, парламентарци могу да искористе парламентарну процедуру да би испитали намере владе и да предузму кораке у циљу отклањања датих рестрикција; они такође могу да искористе своје право иницијативе да предложи да се ограничења уклоне.

Парламентарци такође могу да осигурају да се неке **специфичне декларације** које се могу учинити у погледу уговора из области међународног хуманитарног права заиста и изнесу при ратификацији уговора или касније. Они могу и да верификују да дата декларација прихвата надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница установљене на основу Протокола I из 1977. Информације о овој Комисији дате су у *Мери бр. 7*.

► Прилагођеност националног законодавства међународним стандардима

Пошто је уговор из области међународног хуманитарног права ратификован и ступио на снагу, парламентарци морају да се постарају да парламент усвоји националне прописе за његову примену који одговарају одредбама уговора.

Ако је неопходно, они могу да искористе предност парламентарне процедуре да осигурају да нацрт закона (или измене и допуне постојећих) влада упути парламенту у разумном року. Нарочито могу да се постарају да се кривични закон и закон о кривичном поступку ускладе са нормама међународног хуманитарног права.

У овом контексту, парламентарци могу, уколико је потребно, да затраже мишљење националних и међународних експерата за хуманитарно право. Као

што је поменуто у последњем делу овог приручника, Саветодавна служба МКЦК је на располагању да помогне парламентарцима и парламентарним службама за законодавство и документацију пружањем информација, саветима и смерницама. Четврти одељак Приручника садржи такође модел закона о употреби и заштити знакова Црвеног крста и Црвеног полумесеца.

► **Одобравање потребних финансијских средстава**

Од парламентарца се може захтевати да гласају о националном плану акције за поштовање међународног хуманитарног права и да одобре одговарајућа финансијска средства.

Одобрена средства морају бити довољна да покрију обуку оружаних снага и снага безбедности на тему правила међународног хуманитарног права. Када оружани сукоб избије, последице по становништво могу бити катастрофалне ако ове снаге нису обучене или су обучене на неадекватан начин.

Судови такође морају имати средства која су им потребна да остваре своју улогу у случају кршења правила међународног хуманитарног права.

„Та су материјална и кадровска средства за заштиту

жртава оружаних сукоба неадекватна (...)

Конференција одаје признање Међународном

комитету Црвеног крста (МКЦК) и Високом

комесаријату за избеглице Уједињених нација

(УНХЦР) и другим међународним хуманитарним

организацијама, и позива владе да повећају свој

финансијски допринос овим организацијама и

похваљује посвећеност и храброст особља ових

организација.“

► **Надзор над активностима извршне власти у циљу примене правила и над самим активностима примене**

С обзиром да имају функцију надзора парламента, парламентарци нарочито могу да осигурају:

- да национални прописи буду праћени одговарајућим правилима и административним мерама;
- да чланови оружаних снага и снага безбедности имају обуку на тему правила међународног хуманитарног коју спроводе специјалисти у овој области и да је међународно хуманитарно право присутно у војним приручницима;
- да се за особље владе одржавају информативни семинари;
- да се они који повређују правила међународног хуманитарног права казне по закону, јер је акција усмерена против некажњавања од одлучујуће важности у даљем спречавању повреда;
- да се обука из области правила међународног хуманитарног права организује у јавној сфери, посебно у школама и на универзитетима;
- да се одвајају адекватна средства за потребе ових активности.

► **Старање да се правда примењује у случају ратних злочина**

Парламент такође надгледа примену правде и, с тим у вези, народни представници морају нарочито:

- да осигурају да правосудни органи пролазе одговарајућу обуку у међународном хуманитарном праву;
- да правосуђе има потребна средства за вршење своје функције;
- да у случају ратних злочина надгледају примену правде, тј. да се не мешају у процес доношења одлука, али да се старају да правосудни систем добро функционише, да није подвргнут притиску или утицају извршне власти и да се правда примењује у разумним временским оквирима.

„Посебно укључивање питања МХП у мандат сталних парламентарних одбора или, када је то оправдано, установљавање посебног одбора за МХП, су средства којима парламент указује на важност коју придаје овим питањима и која му омогућавају да их ефективно и у континуитету покрива.“

Интерпарламентарна унија, 161. седница Савета, септембар 1997.

► **Оснивање парламентарног тела за међународно хуманитарно право**

Парламентарци могу да подстакну оснивање парламентарног тела које ће се бавити питањима у вези са међународним хуманитарним правом.

Ако није могуће оснивање парламентарног одбора као таквог, парламентарци могу да промовишу, у складу са постојећом процедуром, оснивање пододбора или неког другог тела чије надлежности и правила функционисања морају бити јасно одређени (радња коју треба предузети у сарадњи са другим парламентарним одборима, с обзиром на мултидисциплинарну природу међународног хуманитарног права; специјална веза са међуминистарском комисијом за међународно хуманитарно право (види *Меру бр. 6*), надлежност да спроводи саслушања, итд.).

Парламентарци могу исто тако да подстакну оснивање једне неформалне групе чланова парламента који су посебно заинтересовани за проблематику међународног хуманитарног права, да делује као „покретачка снага“ активности парламента или чак као парламентарни „контролор“ у овој сфери.

Коначно, парламентарци могу да промовишу контакт са сличним парламентарним телима других држава у циљу размене искуства и унапређења националних активности праћењем корака које други предузимају. У томе им може помоћи Интерпарламентарна унија.

Захваљујући свом глобалном увиду у то шта чине парламенти на плану међународног хуманитарног права, Интерпарламентарна унија такође може да информише чланове парламента о корацима које предузимају други парламенти не би ли осигурали примену међународног хуманитарног права и обезбедили подстицај за јачање акције на националном нивоу.

► Деловање на међународној сцени

Парламентарна акција више не досеже само до државних граница. Парламентарци не само да морају да воде рачуна о правилима прописаним међународним уговорима, него и да разматрају питања мултилатералне политичке сфере, захваљујући којој се и развија међународно хуманитарно право. Они такође могу да помогну, директно или индиректно, у изради нацрта међународних правила.

Интерпарламентарна унија је светска организација националних парламената и као таква једно од места за развој и дифузију правила међународног хуманитарног права, нарочито путем деловања свог специјализованог одбора. Од суштинске је важности да парламентарци користе рад Уније и да осигурају да њене препоруке у погледу међународног хуманитарног права буду предмет пажње и буду узете у обзир од стране парламента и извршне власти.

Међународни живот се изменио и парламентарци су тако стекли право да разматрају повреде међународног хуманитарног права учињене у другим земљама. Они могу да осуде дате повреде и да предузму политичку акцију да их зауставе, као што је објашњено у *Мери бр. 7*.

► Мобилисање јавног мњења: кључан политички задатак

Недавно усвајање и ступање на снагу Отавске конвенције о антиперсоналним минама показује да парламентарци могу да одиграју мобилишућу улогу у свим фазама живота једног међународног уговора, тако што ће:

- подстаћи владе да припремају нацрте и усвајају уговоре;
- деловати у правцу благовременог потписивања и ратификације, а затим и ступања на снагу на националном нивоу;
- израђивати што боље нацрте закона усклађених са међународним уговором и деловати у правцу доношења одговарајућих прописа за њихову примену.

Парламентарци такође могу промовисати поштовање норми међународног хуманитарног права у случају оружаног сукоба, без обзира да ли се сукоб води на националној територији или ван државних граница, тако што ће:

- осигурати да оружане снаге и снаге безбедности добијају сталне, детаљне инструкције о правилима међународног хуманитарног права;
- осигурати да се поменута правила изучавају на свим нивоима образовног система државе.

У случају кршења принципа међународног хуманитарног права, парламентарци могу:

- ода осуде кршења у изјавама за јавност;
- ода осигурају да се изврши казна прописана законом.

Пошто су у сталном контакту са јавношћу, парламентарци могу да подстичу и подижу јавну свест. Они могу да укажу на дугорочни интерес у погледу поштовања правила међународног хуманитарног права, као и на опасност коју доноси кршење датих правила и некажњавање кршења.

Предузимањем такве акције, парламентарци могу чак и да побољшају своју репутацију међу бирачима. ■

„Подучавање правилима међународног хуманитарног права представља најбоље средство за превенцију њиховог кршења“.

Седам мера

за поштовање и

обезбеђивање поштовања

МЕЂУНАРОДНОГ ХУМАНИТАРНОГ ПРАВА

Како постати чланица уговора међународног хуманитарног права

► Зашто?

- **Да би се показала одлучност за поштовање права**

Када постану чланице уговора међународног хуманитарног права, државе пристају да дугорочно буду правно обавезане и исказују своју решеност спрам међународне заједнице.

- **Да би се право оснажило**

Сваки пут кад држава постане чланица уговора међународног хуманитарног права, углед тог уговора међу доносиоцима одлука и у јавном мњењу расте. Сада, у 2007 години, 194 државе чланице су Женевских конвенција. Стога се може рећи да Конвенције имају подршку читаве међународне заједнице, што им даје велики ауторитет.

► Како?

Постоје две могућности: потписивање уговора и затим његова ратификација или, ако уговор више није отворен за потписивање, приступање уговору.

- **Потписивање и ратификација**

Уговори су обично отворени за потписивање једно одређено време након што је донет њихов нацрт (често све док не ступе на снагу).

Држава потписница уговора има моралну обавезу да се не понаша на начин који је противан његовим одредбама. Да би била у потпуности обавезана, међутим, држава мора да ратификује уговоре које је потписала.

Процедура ратификације се разликује од једне до друге земље, али у већини земаља ратификација је у надлежности парламента и обично има облик гласања којим се овлашћује извршна власт да државу обавезе уговором у сагласности са претходно установљеном процедуром.

Када држава ратификује уговор она може да стави резерве или објави декларације о разумевању, под условом да оне нису у „*супротности са сврхом и циљем*“ уговора и да не „*поткопавају његову суштину*“. Штавише, важење ових резерви и декларација о разумевању се затим мора периодично преиспитивати.

Инструмент ратификације се потом шаље држави депозитару (види модел инструмента ратификације у трећем делу Приручника).

Декларације које се објављују при ратификацији одређених уговора

Када се ратификују одређени уговори међународног хуманитарног права, државе могу да изнесу додатне декларације (види моделе у трећем делу Приручника):

- државе које постају чланице Протокола I из 1977 могу да прихвате надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница;
- државе које постају чланице Протокола IV (ласерско оружје за ослепљивање) уз Конвенцију о одређеним врстама класичног оружја из 1980, могу изнети декларацију која каже да ће се Протокол примењивати „у свим околностима“, укључујући и немеђународне сукобе.*

* 21. децембра 2001. године усвојен је измењени члан 1. Конвенције о одређеним врстама класичног оружја, којим се домен примене Конвенције проширује и на немеђународне сукобе. (прим.ред. 2007.)

• Приступање

Када држава није потписала уговор, а уговор више није отворен за потписивање, држава може да му приступи. Процедура је потпуно иста и има исти ефекат као и ратификација, осим што се не извршава као потврда потписивања.

• Ступање уговора на снагу у националном праву

Када држава постане чланица међународног уговора, обично је потребно да о томе обавести не само правног депозитара него и своје грађане, путем објаве у службеном листу.

Зависно од система присутног у држави, уговор из области међународног хуманитарног права може аутоматски да ступи на снагу у националном праву, тј. чим држава обзнани да је постала чланица уговора. У том случају, законодавство мора бити усклађено са уговором, било пре или после његовог ступања на снагу. Ступање на снагу уговора може, међутим, да зависи од уградње међународних правила која он садржи у национално законодавство. У том случају, законодавство мора да се прилагоди пре него што држава постане чланица уговора. У сваком случају, национално законодавство се мора прилагодити без одлагања.

► Каква је улога члана парламента?

Улога парламентарца се разликује зависно од фазе у којој се процес налази. Уопштено говорећи, парламентарци могу да ургирају код извршних власти да потписују уговоре из области међународног хуманитарног права, али се њихова најважнија улога несумњиво тиче следеће фазе - фазе ратификације или приступања и усвајања прописа за имплементацију.

Парламентарци могу да отворе дијалог са владом тражећи да се парламенту достави нацрт закона о ратификацији или приступању; уколико се то не деси, они могу такав закон и сами да припреме. ■

„Веће ИПУ поздравља усвајање Статута Међународног кривичног суда”, у Риму 17. јула 1998, на Дипломатској конференцији Уједињених нација, које одсликава решеност међународне заједнице да предузме мере да осигура да злочин геноцида, злочини против човечности, ратни злочини и злочин агресије не остану некажњени и да правда буде задовољена. Веће позива све парламенте и њихове чланове да предузму кораке у циљу осигурања универзалне ратификације Статута суда у најкраћем могућем року и да учине све што је у њиховој моћи да се овај нови међународни суд заиста установи без одлагања, уз средства потребна за његово ефикасно функционисање.“

Интерпарламентарна унија, 163. седница Савета ИПУ, септембар 1998.

Шта Ви можете да учините?

✓ **Обезбедите да је ваша држава чланица следећих уговора:**

- четири Женевске конвенције од 12. августа 1949;
- Допунског протокола уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. који се односи на заштиту жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I) од 8. јуна 1977;
- Допунског протокола уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. који се односи на заштиту жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II), од 8. јуна 1977;
- Допунског протокола уз Женевске конвенције од 8. децембра 2005. о усвајању додатног знака (Протокол III);
- Конвенције о забрани или ограничавању употребе одређених врста класичних оружја за која се може сматрати да изазивају прекомерне трауматске ефекте и да делују без разликовања у погледу циљева и њених пет протокола (који се односе на фрагменте оружја који се не могу открити, мине, запаљиво оружје, ласерско оружје за ослепљивање и експлозивне остатке рата), од 10. октобра 1980;
- Конвенције о забрани развоја, производње, складиштења и употребе хемијског оружја и о његовом уништавању, од 13. јануара 1993;
- Конвенције о забрани употребе, складиштења, производње и промета анти-персоналних мина и о њиховом уништавању, од 3-4. децембра 1997;
- Статута Међународног кривичног суда, од 17. јула 1998.

✓ **Ако је ваша држава постала чланица ових уговора, проверите да ли је објавила следеће декларације (види моделе у трећем делу Приручника):**

- декларација о прихватању надлежности Међународне комисије за утврђивање чињеница, ако је ваша држава чланица Протокола I из 1977;
- декларација о прихватању обавезивања Протоколом IV Конвенције УН о одређеним врстама класичног оружја;
- декларација о намери да се привремено примењује Отавска конвенција о антиперсоналним минама.

✓ **Осигурајте да ваша држава приликом ратификације или приступања уговору не ставља резерве и не износи декларације о разумевању које:**

- су супротне циљу и сврси уговора;
- поткопавају суштину уговора.

✓ **У сваком случају, редовно проверавајте да ли су још увек ваљане резерве или декларације о разумевању које је ваша држава објавила приликом ратификације или приступања уговору, или их треба преиспитати.**

✓ **За све наведене ситуације, не устручавајте се да:**

- захтевате информације од релевантних служби владе;
- постављате питања влади;
- отварате парламентарну дебату;
- мобилишете јавно мњење.

Сузбијање повреда међународног хуманитарног права

► Зашто?

Осим у ретким случајевима, приступање међународном уговору не значи аутоматски да ће он одмах почети да се примењује у унутрашњем праву. Након ратификације и ступања на снагу уговора из области међународног хуманитарног права мора да уследи усвајање одговарајућих домаћих закона и прописа. То може подразумевати мање или веће измене и допуне постојећих прописа или усвајање потпуно нових. Ти закони и прописи, чији је основни циљ да поставе правни оквир, морају затим бити допуњени детаљним, адекватним правилима.

Национална и међународна надлежност

- Кажњавање ратних злочина је пре свега обавеза националних судова. Стога је важно обезбедити национално законодавство које омогућује сузбијање повреда међународног хуманитарног права.
- Стварање Међународног кривичног суда не мења ову ситуацију пошто ће Суд бити надлежан само у случају да државе не желе или нису у стању да саме суде онима који су криви за ратне злочине.
- Уговори међународног хуманитарног права не утврђују специфичне казне нити одређују надлежност за суђење прекршиоцима, али од држава изричито захтевају да усвоје законе и прописе за спречавање тешких повреда.
- Државе су такође обавезне да траже оне који су оптужени за тешке повреде и да их изведу пред домаће судове или предају другој држави ради суђења.
- Уопштено говорећи, кривично законодавство једне државе примењује се само на дела почињена на њеној територији или од стране њених држављана, али, у складу са принципом „универзалне надлежности“, међународно хуманитарно право захтева да држава тражи и казни било које лице које је извршило тешке повреде, независно од његовог или њеног држављанства или места где је повреда почињена.

Сузбијање повреда међународног хуманитарног права

□ Која се дела морају казнити?

- Одређена специфична дела наведена у Женевским конвенцијама и Протоколу I, као што су намерно убиство, мучење или нехумано поступање, силовање или било који други чин којим се намерно наносе тешке патње или повреде телу или здрављу.

□ Ко може бити одговоран?

- Они који чине повреде, чак и када су те повреде резултат пропуштања да се делује ако постоји обавеза деловања.
- Они који су наредили да се учине повреде.

□ Шта чинити?

- **Забранити и сузбијати тешке повреде** кроз законе који се примењују на сва лица, без обзира на њихово држављанство, која су починила или наређивала да се почине тешке повреде, укључујући и повреде које су резултат непредузимања мера онда када постоји дужност да се мере предузму, и који обухватају дела почињена на националној територији и ван ње.
- **Пронаћи и извести пред суд** лица осумњичена да су починила тешке повреде, покретањем поступка против њих и, ако је потребно, њиховом екстрадицијом другој држави за потребе суђења.
- **Захтевати од војних команданата** да спречавају тешке повреде, да зауставе текуће повреде и да предузму мере против подређених лица која су починила тешке повреде.
- **Пружити правну помоћ** другим државама у поступцима који се воде због тешких повреда.

Од држава се посебно захтева да усвоје законе и прописе за суђење лицима и кажњавање лица која су одговорна за повреде правила међународног хуманитарног права. Постоји низ разлога због којих то морају учинити.

• Потреба да се сузбије кршење права

Најбоље би било када би зарађене стране поштовале међународно хуманитарно право од самог почетка, али је искуство из ратова показало да познавање правила и добра воља нису довољни сами по себи. Суђење лицима и кажњавање лица која су прекршила међународно хуманитарно право, а нарочито у случају ратних злочина, стога је не само правна већ и морална

обавеза; то је такође и ефикасно средство одвраћања, док некажњавање води наставку тешких злочина.

- **Потреба за законодавством које сузбија повреде**

Да би се спречиле повреде међународног хуманитарног права, кривично законодавство мора да дефинише злочине и одреди казне. Начело кривичног права је да нико не може бити осуђен за дело које по закону није представљало кривично дело у време када је почињено. Због тога је апсолутно неопходно усвојити законе и прописе за спречавање повреда међународног хуманитарног права.

Међународни кривични суд*

МКС је сталан суд са глобалном надлежношћу за суђење појединцима оптуженим за најозбиљније повреде (*дефиниција на страни 23*):

- злочин геноцида,
- злочине против човечности,
- ратне злочине,
- акт агресије.

Статут Суда је усвојен 17. јула 1998. и утврђује надлежност Суда у погледу ратних злочина почињених током међународних и немеђународних оружаних сукоба. Члан 8 дефинише ратне злочине које покрива Статут.

За разлику од Међународног суда правде, чија је надлежност ограничена на државе, МКС ће бити у позицији да суди појединцима. За разлику од Трибунала за ратне злочине за Руанду и бившу Југославију, његова надлежност неће бити ограничена ни временски ни просторно. МКС тиме обележава појаву прве општеважеће позитивне дужности за појединце, тј. обавезе да поштују владавину закона у ситуацијама сукоба.

* Након што је шездесет земаља чланица депоновало инструменте ратификације, Статут МКС ступио је на снагу 1. јула 2002. Србија је Статут МКС ратификовала 6. септембра 2001.

Тешке повреде

□ Следећа дела представљају тешке повреде Женевских конвенција:

- намерно убиство;
- мучење или нечовечно поступање, подразумевајући ту и биолошке експерименте, намерно проузроковање великих патњи или наношење озбиљних повреда телу или здрављу;
- уништење или присвајање имовине које није оправдано војним потребама и које је извршено у великим размерама и на недозвољен и самовољан начин;
- присиљавање ратних заробљеника да служе у оружаним снагама непријатељске силе;
- намерно лишавање ратних заробљеника права на правично и редовно суђење према одредбама Треће конвенције;
- незаконита депортација или пресељење;
- незаконито заточење;
- узимање талаца.

□ Следећа дела представљају тешке повреде Протокола I из 1977:

Следећа дела сматрају се тешким повредама Протокола I ако су почињена намерно, кршењем одговарајућих одредби Протокола, и ако су проузроковали смрт или тешке повреде тела или здравља:

- напад на цивилно становништво или поједина цивилна лица;
- извођење напада без разликовања циљева, који погађа цивилно становништво или цивилне објекте, са свешћу да ће такав напад проузроковати прекомерне губитке у животима, повреде цивила или штете на цивилним објектима;
- извођење напада на грађевине или инсталације које садрже опасне силе, са знањем да ће такав напад проузроковати прекомерне губитке у животима, повреде цивила или штете на цивилним објектима;
- напад на небрањена места и демилитаризоване зоне;
- напади на лица са знањем да су избачена из борбе (*hors de combat*);
- перфидно коришћење индикативног знака црвеног крста или црвеног полумесеца, или других знакова заштите признатих Конвенцијама или Протоколом.

□ Следећа дела се такође сматрају тешким повредама Протокола I из 1977:

- премештање делова властитог цивилног становништва од стране окупационе силе на територију коју окупира, или депортација или пребацивање целокупног становништва окупиране територије или његових делова унутар или ван те територије, што представља кршење члана 49. Четврте конвенције;
- неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника или цивила;

- спровођење апартхејда и других нехуманих и понижавајућих поступака који вређају лично достојанство, утемељених на расној дискриминацији;
- напад на јасно препознатљиве историјске споменике, уметничка дела или места за верске обреде који чине културну или духовну баштину народа и који уживају посебну заштиту на основу посебних споразума;
- лишавање лица заштићених Конвенцијама или поменутих у Члану 85, Став 2 Протокола права на правично и редовно суђење.

□ **Следећа дела такође представљају тешке повреде Протокола I из 1977:** Угрожавање, било каквим неоправданим поступком или пропустом, физичког или менталног здравља и интегритета лица која су у власти противничке стране или су интернирана, заточена или на други начин лишена слободе, као резултат ситуације наведене у члану 1. Протокола.

Посебно је забрањено подвргнути таква лица, чак и уз њихов пристанак:

- физичком сакаћењу;
- медицинским или научним експериментима;
- узимању ткива или органа за пресађивање, осим ако су ови поступци оправдани у смислу услова прописаних Протоколом.

► Како?

Неколико уговора од држава изричито захтева да предузму све неопходне мере за кривично гоњење и кажњавање лица која су повредила међународно хуманитарно право. У њима се набрајају повреде које морају бити кажњене. Женевске конвенције и Протокол I, на пример, одређене повреде сматрају „тешким повредама“ тј. ратним злочинима који морају бити кажњени.

Уопштено говорећи, државе могу кажњавати само властите држављане или особе које су починиле кривична дела на њиховој територији. Ипак, државе су одлучиле да су неки злочини тако тешки да се од овог принципа мора унеколико одступити. Отуда одређени уговори обавезују државе да суде ратним злочинцима независно од тога којег су држављанства и где су починили злочине (овај принцип се назива „универзална надлежност“), или да их изруче другој држави која је упутила захтев за њихово изручење.

Осим тих механизма, уговори међународног хуманитарног права не одређују казне које треба изрећи нити утврђују судску надлежност. Зато је на државама да саме изаберу средства, уз дужно поштовање својих националних правних култура.

► Каква је улога парламентарца?

Парламентарци морају најпре да осигурају да њихова држава поседује законодавна средства за кажњавање повреда међународног хуманитарног права. Ако то јесте случај, они тада морају да обезбеде – и то у време мира ако је могуће - да су ти закони и прописи и правила за њихову примену у сагласности са нормама међународног хуманитарног права. Уколико не постоје такви закони и прописи или ако нису одговарајући, парламентарци морају о томе упозорити владу, или искористити своје право парламентарне иницијативе да исправе дату ситуацију. Парламентарна дебата о садржају закона може пре свега да утврди који ће судови судити за повреде међународног хуманитарног права и какве ће се казне изрицати.

Парламентарци исто тако могу да имају врло важну улогу као „релеји“ према целокупном грађанству и према оним групама за које постоји највећа вероватноћа да ће се наћи у прилици да почине повреде међународног хуманитарног права. ■

Шта Ви можете да учините?

- ✓ **Постарајте се да Ваша земља усвоји законе и прописе којима се кажњавају повреде међународног хуманитарног права.**
- ✓ **Постарајте се да ти закони и прописи буду у сагласности са правилима међународног хуманитарног права. Ако то није случај, не оклевајте да:**
 - о томе пропитате надлежне владине службе,
 - поставите влади питања о томе,
 - започнете парламентарну дебату о потреби кажњавања повреда међународног хуманитарног права уопште као и специфичних повреда које нису уопште или нису на одговарајући начин покривене националним законодавством,
 - укажете извршној власти на потребу сузбијања повреда међународног хуманитарног права,
 - отворите дебату о садржају законских одредби које се односе на кажњавање повреда међународног хуманитарног права.
- ✓ **Ако је ваша земља чланица Женевских конвенција, постарајте се да усвоји законе и прописе који:**
 - предвиђају и кажњавају повреде означене као „тешке повреде“,
 - одређују да се сва лица осумњичена да су починила или наложила или толерисала тешке повреде морају пронаћи, кривично гонити или изручити, независно од њиховог држављанства или места где је злочин почињен.
- ✓ **Ако је ваша земља чланица Протокола I, постарајте се да усвоји законе и прописе који:**
 - предвиђају и кажњавају повреде које представљају тешке повреде према Женевским конвенцијама,
 - предвиђају и кажњавају повреде које представљају тешке повреде према Протоколу I,
 - одређују да се сва лица осумњичена да су починила или наложила или толерисала тешке повреде морају пронаћи, кривично гонити или изручити, независно од њиховог држављанства или места где је злочин почињен.
- ✓ **Ако је ваша држава чланица Отавске конвенције која забрањује антиперсоналне мине, постарајте се да усвоји законе и прописе којима се кажњава производња и употреба антиперсоналних мина на њеној територији.**
- ✓ **Ако је ваша држава чланица Протокола из 1996. уз Конвенцију о конвенционалном оружју из 1980, постарајте се да усвоји законе и прописе којима се кажњава убијање или рањавање цивила средствима која су према Конвенцији забрањена.**
- ✓ **У сваком случају, независно од тога какво је законодавство, постарајте се да усвојени закони:**
 - гарантују да свако лице које је осуђено или коме се суди за повреде међународног хуманитарног права има право на правично суђење од стране непристрасног и редовно установљеног суда уз поштовање стандардне процедуре у којој су присутне општепризнате правне гаранције,
 - одређују природу и тежину примењивих законских санкција,
 - одређују тела надлежна за утврђивање казне и њено извршење,
 - признају индивидуалну кривичну одговорност не само за оне који су учинили повреду него и за оне који су наредили да се повреда учине.

Мера бр. 3

Заштита знакова црвеног крста и црвеног полумесеца

► Зашто?

Сходно Женевским конвенцијама из 1949. и њиховим Допунским протоколима из 1977, државе морају да штите знакове црвеног крста и црвеног полумесеца, пре свега усвајањем закона и прописа у ту сврху.

Ова обавеза одражава чињеницу да је знак, као симбол наде и хуманости у најбезбеднијим ситуацијама:

- **Незаменљив знак за помоћ жртвама**

Пошто су санитарске јединице на бојном пољу јасно означене знаком црвеног крста или црвеног полумесеца, оне могу несметано пружати помоћ жртвама. Да нема таквих знакова јасне идентификације, санитарске службе би лако могле постати мета или бити замењене за борце.

Црвени крст и црвени полумесец

Црвени крст на белом пољу је 1863. усвојила Међународна конференција као посебан знак распознавања друштава која пружају помоћ рањеним борцима.

У току Балканског рата 1876, Отоманско царство је одлучило да користи црвени полумесец на белом пољу уместо црвеног крста. Међутим, тек је 1929. године Дипломатска конференција службено признала овај знак. Данас оба ова знака по закону имају равноправан статус.

Ови знаци штите лица (чланове санитарских јединица оружаних снага, добровољце националних друштава Црвеног крста, делегате МКЦК), места (болнице, станице прве помоћи) и транспортна средства који према Женевским конвенцијама и њиховим Допунским протоколима имају право на заштиту.

Оба знака такође означавају да је неко лице или објекат повезан са Међународним покретом Црвеног крста и Црвеног полумесеца.

Злоупотреба знака као заштитног средства у доба рата подрива читав систем заштите установљен међународним хуманитарним правом.

- **Знак који се мора заштитити од злоупотребе**

Заштита знакова црвеног крста и црвеног полумесеца је кључна компонента поштовања међународног хуманитарног права. Било каква злоупотреба знака води слабљењу заштитног ефекта који он има у току оружаног сукоба и тиме подрива учинак хуманитарне помоћи која се пружа жртвама. Стога се свака злоупотреба мора казнити. Женевске конвенције обавезују државе да усвоје посебне националне законе и прописе којима се отклања опасност од злоупотребе.

► **Како?**

Женевске конвенције и њихови Допунски протоколи штите знакове црвеног крста и црвеног полумесеца тако што одређују лица и службе овлашћене да их користе, као и околности у којима је употреба дозвољена.

У пракси, међутим, на држави је да пропише детаљна правила о употреби знака. Свака држава стога мора да усвоји одређене прописе за идентификацију знака, као и да одреди национално тело надлежно да регулише употребу знака и да пропише листу ентитета којима је употреба знака дозвољена.

Држава такође мора да усвоји националне законе и прописе којима забрањује и кажњава неовлашћену употребу знака, а посебно перфидну употребу знака која представља ратни злочин.

У овом смислу је припремљен **модел закона** који може да послужи као корисно упутство за усвајање националног закона (види трећи део Приручника).

Шта се сматра злоупотребом знака?

- **Имитација**, што подразумева употребу неког знака који, било због облика или боје, може бити помешан са посебним знаком распознавања.
- **Узурпација**, што подразумева употребу знака од стране ентитета или лица која нису за то овлашћена: пословне институције, продавнице лекова, приватна лекарска пракса итд.
- **Перфидија**, што подразумева употребу знака у време сукоба за заштиту бораца или војног материјала.

► Каква је улога парламентарца?

Као и у случају спречавања повреда међународног хуманитарног права, парламентарци имају одлучујућу улогу с обзиром да је усвајање закона и прописа њихова одговорност. ■

Ко је овлашћен да користи знакове црвеног крста или црвеног полумесеца?

У доба рата, знак могу користити у заштитне сврхе:

- санитетске службе оружаних снага;
- цивилне болнице;
- национална друштва Црвеног крста и Црвеног полумесеца;
- Међународна федерација националних друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца,
- Међународни комитет Црвеног крста (МКЦК).

У доба мира, знак могу да користе као индикативно обележје:

- ентитети, лица или објекти повезани са неким од саставних делова Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца: националним друштвима Црвеног крста или Црвеног полумесеца, Међународном федерацијом друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца, или МКЦК;
- у одређеним условима, возила и станице прве помоћи.

Шта Ви можете да учините?

- ✓ Проверите да ли постоје закони/прописи који штите знак црвеног крста или црвеног полумесеца.
- ✓ Ако не постоје, постарајте се да се одговарајући закони/прописи усвоје.
- ✓ Ако су постојећи закони/прописи неодговарајући или застарели, осигурајте да буду ажурирани.
- ✓ Ако имате било какве нејасноће у погледу закона/прописа које је потребно усвојити, не устручавајте се да контактирате Саветодавну службу МКЦК. Такође се можете послужити трећим делом овог приручника који садржи модел закона.
- ✓ Постарајте се да се усвоје одговарајући прописи потребни за примену закона.
- ✓ Водите рачуна о томе да знак црвеног крста и знак црвеног полумесеца могу да користе једино:
 - санитарске службе оружаних снага,
 - особље националних друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца и Међународне федерације друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца, које је њихова влада овластила да помажу санитарским службама оружаних снага;
 - цивилне болнице и друге санитарске јединице (станице прве помоћи и возила хитне помоћи);
 - особље добровољних организација помоћи које су њихове владе овластиле да помажу санитарским службама оружаних снага;
 - делегати МКЦК;
 - било која установа, лице или објекат повезан са неким од саставних делова Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца: националним друштвима Црвеног крста или Црвеног полумесеца, Међународном федерацијом друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца, МКЦК.
- ✓ Обезбедите да закони и пратећи прописи за примену:
 - дефинишу и признају знак заштите;
 - одређују национално тело надлежно за доношење прописа о употреби знака;
 - одређују који су ентитети овлашћени да знак користе као средство заштите, а који као посебан знак распознавања;
 - утврђују мере за идентификацију подручја у којима знак може да се користи;
 - утврђују мере за идентификацију органа који су дужни да осигурају поштовање правила о употреби знака;
 - одређују санкције које се примењују у случају имитације, узурпације и перфидне употребе знака.
- ✓ Постарајте се да извршина власт установи одговарајућа средства за откривање злоупотребе знака.
- ✓ У случају оружаног сукоба, осигурајте да се одредбе о заштити знака заиста примењују и да се свака злоупотреба делотворно кажњавана.

Мера бр. 4

Предузимање мера за осигурање поштовања међународног хуманитарног права

► Зашто?

Уговори међународног хуманитарног права обавезују државе да усвоје одређени број мера за примену у ширем смислу те речи. То подразумева потребу да се међународно хуманитарно право преведе на језик домаћег законодавства, на поступак, политику и инфраструктуру.

Да би се осигурала потпуна примена међународног хуманитарног права, његове одредбе морају бити доступне онима чија је дужност да их поштују. За почетак, уговори међународног хуманитарног права морају, ако је неопходно, бити преведени на домаћи језик(е). Штавише, у пракси су војници склонији раду са војним приручницима него уговорима међународног хуманитарног права. Зато је важно инкорпорирати међународно хуманитарно право у војну доктрину и осигурати да нема контрадикторности између наредби које се издају војницима и међународног хуманитарног права.

Међународно хуманитарно право забрањује употребу оружја које изазива прекомерне повреде и непотребне патње. Али, како се може гарантовати да оружане снаге неће користити такво оружје? Ако се при избору и развоју оружја та забрана не узме у обзир, оружане снаге могу сувише касно да открију да оружје које им је на располагању или којим се користе не задовољава критеријуме међународног хуманитарног права. Стога треба увести процедуре које хуманитарне обзире укључују у процес доношења одлука.

„Строго поштовање правила МХП спречило би и неутралисало многе последице сукоба.“

На исти начин, међународно хуманитарно право обавезује стране у сукобу да предузму мере да би се означиле и идентификовале опасне зоне и заштићени објекти, као што су одређени културни објекти. Ова обавеза подразумева да још у време мира треба извршити избор и прилагодити правне мере.

► **Како?**

Међународно хуманитарно право не садржи детаљне мере за његову примену. Оно одређује извесне врсте мера које треба предузети, али избор средстава остаје на државама. Одговорност је извршне власти и администрације да предузме већину мера, обично усвајањем правила за примену. Листа прилагођавања која су потребна за припрему примене међународног хуманитарног права није бесконачна. То, међутим, не значи да се она могу предузимати у последњем тренутку и на брзину. Пожељно је у време мира припремити прилагођавање интерних правила.

*„Интерпарламентарна Конференција позива државе
... да предузму неопходне мере које би ојачале
поштовање безбедности и интегритета
хуманитарних организација.“*

Интерпарламентарна унија, 90. Конференција,
септембар, 1993.

► **Каква је улога парламентарца?**

Иако су извршна власт и различита министарства одговорни за усвајање одговарајућих прописа, на парламентарцима је да осигурају да су потребне мере предузете у разумним роковима, да се оне редовно преиспитују и, ако је потребно, ажурирају. ■

Шта Ви можете да учините?

✓ **Постарајте се** да сви уговори међународног хуманитарног права буду преведени на национални језик(е).

Ако је ваша држава чланица Женевских конвенција и њихових Допунских протокола:

✓ **Постарајте се** да су војни приручници и доктрина у сагласности са обавезама према међународном хуманитарном праву, а нарочито тако да обезбеђују:

- да се са лицима која не учествују или више не учествују у борби поступа хумано и без дискриминације;
- да се рањеницима, болесницима и бродоломницима пружа помоћ без икакве дискриминације;
- да су санитарске активности у оружаном сукобу дефинисане и заштићене;
- да су војне и/или цивилне санитарске јединице овлашћене да делују у ситуацијама сукоба и да су изузете од напада;
- да је стриктно забрањен сваки напад на санитарско особље и материјал;
- да је забрањено свако ограничавање кретања и злостављање цивилног становништва;
- да, у случају суђења, цивили имају право на одређене процедуралне гаранције и да се пресуде изричу по закону;
- да се са ратним заробљеницима поступа без дискриминације и да им се омогућава издржавање без накнаде;
- да ратни заробљеници имају приступ релевантним уговорима међународног хуманитарног права;
- да у случају суђења, ратни заробљеници имају право на процедуралне гаранције и да се пресуде изричу по закону;
- да доња старосна граница прописана законом за регрутовање у оружане снаге није мања од 18 година;
- да су цивилно становништво и објекти заштићени од војних операција;
- да оружје које је на располагању оружаном снагама није забрањено правилима међународног хуманитарног права;
- да се не угрожавају здравље и физички или ментални интегритет интернираца;
- да се борци морају разликовати од цивилног становништва;
- да цивили и војници уживају основне гаранције;
- да се непријатељства воде уз уважавање обавезе заштите животне средине;
- да су забрањени напади на објекте и постројења који садрже опасне силе;
- да су новинари заштићени и да носе посебне исказнице.

✓ **Проверите** да ли је санитарско особље на одговарајући начин означено, и нарочито да:

- носе траку на надлактици која их идентификује као санитарско особље;
- имају посебне идентификационе плочице са знаком распознавања.

✓ **Утврдите** колико је национална инфраструктура прилагођена поштовању међународног хуманитарног права, посебно водећи рачуна да су:

- санитарске зоне и зграде одређене и обележене помоћу знака као такве, да су смештене у подручјима у којима нема ризика од излагања војним операцијама и да је њихова инфраструктура припремљена;
- бродови који функционишу као болнички бродови у време оружаног сукоба означени као такви;

- идентификоване санитарне летелице;
- места за интернирање изабрана у складу са нормама међународног хуманитарног права;
- прописи о организацији и функционисању логора за интернирање у складу са нормама међународног хуманитарног права;
- унутрашње уређење логора утврђено у складу са нормама међународног хуманитарног права;
- војна места и циљеви нису смештени близу цивилног становништва;
- војне и безбедносне зоне идентификоване као такве;
- возила хитне помоћи и болнице јасно обележени знаком црвеног крста или црвеног полумесеца;
- у случају сукоба одмах установи национални биро за обавештавање о ратним заробљеницима и заштићеним лицима;
- постоји процедура да се осигура да свака нова врста оружја које се уводи у употребу буде у сагласности са међународним хуманитарним правом;
- јасно идентификована постројења и инсталације које садрже опасне силе и да се, кад год је то могуће, она не налазе у близини војних циљева;
- цивили удаљени од војних циљева;
- у случају сукоба, одређене демилитаризоване зоне у договору са противничком страном.

✓ **Обезбедите** да су квалификовано особље и правни саветници оружаних снага обучени у сфери примене правила међународног хуманитарног права:

Ако је ваша држава чланица Хашке конвенције о заштити културних добара из 1954:

- ✓ **Осигурајте** да војни приручници и доктрина омогућавају заштиту културних добара;
- ✓ **Осигурајте** да је употреба посебног знака за заштиту културних добара адекватно регулисана;
- ✓ **Проверите** да ли је инфраструктура адекватно прилагођена и осигурајте да су културна добра одговарајуће обележена.

Ако је ваша држава чланица Отавске конвенције о антиперсоналним минама:

- ✓ **Проверите** да ли су ваша држава и друге државе припремиле планове:
 - за уништавање постојећих мина;
 - за чишћење мина;
 - за помоћ жртвама антиперсоналних мина.

У сваком случају:

- ✓ **Ако су напори извршне власти недовољни, не устручавајте се да:**
 - постављате питања влади;
 - упутите предлог извршној власти и надлежним министарствима, не би ли убрзали прилагођавање инфраструктуре;
 - предузмете било које друге одговарајуће мере.
- ✓ **Ако је неопходно, тражите гласање** о оквирном закону који пружа смернице за регулативну акцију извршне власти;
- ✓ **Осигурајте** да се усвоји одговарајући буџет за мере које изискују трошкове;
- ✓ **У случају сукоба, постарајте се** да се мере примене међународног хуманитарног права и даље детаљно спроводе.

Мера бр. 5

Ширење знања о међународном хуманитарном праву

► Зашто?

Уговори међународног хуманитарног права обавезују државе да предузимају мере за ширење знања о њему. Ова обавеза произлази из два разлога:

- **Потреба обучавања оружаних снага у међународном хуманитарном праву**

Међународно хуманитарно право уређује вођење непријатељстава. Да би се постигло његово потпуно поштовање, они који ратују морају познавати његова правила и принципе како би се могли понашати у складу с њима. Зато је од виталног значаја да сваки припадник оружаних снага прође обуку у међународном хуманитарном праву.

- **Важности подизања нивоа јавне свести о међународном хуманитарном праву**

Да би се поштовала правила међународног хуманитарног права, са њима морају бити упознати не само они који ће најдиректније да их примењују, већ и читаво становништво. Промоција правила међународног хуманитарног права међу државним службеницима и владиним званичницима, у академским круговима и основним и средњим школама, у медицинским круговима и међу медијима је од суштинског значаја за стварање културе међународног хуманитарног права и унапређење његовог поштовања.

Коме је у оружаним снагама потребна обука?

Обука оружаних снага у међународном хуманитарном праву мора се конципирати у најширем смислу који обухвата:

- војне трупе, како у време мира тако и у време рата;
- професионалне војнике и регруте;
- борбене јединице и јединице за подршку;
- официре и остале;
- трупе ангазоване у мировним мисијама, као и оне ангазоване у борби;
- резервне и активне јединице.

Ратно право и оружане снаге

МКЦК је комбиновао неколико програма обуке у ратном праву да задовољи потребе различитих нивоа унутар оружаних снага. На располагању је широк спектар могућности обуке:

- краћи разговори/предавања на војним академијама;
- тродневне радионице за инструкторе;
- петодневни семинари за више официре борбених јединица и правне саветнике.

МКЦК такође подржава војне курсеве на међународном нивоу. Они привлаче стотине официра из целог света сваке године.

► Како?

• Обуком војника

Војници морају добити обуку у међународном хуманитарном праву. Није довољно да повремено присуствују кратким курсевима у области права. Начела МХП морају бити саставни део програма војне обуке. Један од најбољих начина за обуку јединица у области међународног хуманитарног права је уграђивање „хуманитарне димензије“ у маневре тако да се војници суоче са ситуацијама које ће можда у будућности морати сами да разреше.

Међународно хуманитарно право прописује да правни саветници треба да се обучавају у доба мира, тако да буду на располагању у време сукоба да саветују војне команданте о примени правила међународног хуманитарног права. Присуство таквих експерата нужно је због растуће сложености ове гране права. Ти експерти уједно учествују и у обуци оружаних снага.

• Подизањем нивоа јавне свести

Постоје многи начини за ширење знања о хуманитарном праву у јавности. Школски уџбеници, на пример, могу да садрже презентацију у области права. Уопштено говорећи, плакати, ТВ спотови и филмски журнари, као и предавања и семинари ефикасна су средства за постизање тог циља.

► Каква је улога чланова парламента?

Могуће је усвојити прописе који постављају опште смернице за напоре на пољу ширења знања у области међународног хуманитарног права (дифузија); друга могућност су посебни закони (о одбрани, о медијима) који могу да укључе одредбе о промоцији међународног хуманитарног права.

Међутим, у већини случајева дифузија је углавном одговорност надлежних министарстава (обично Министарства одбране) и извршне власти уопште. У овом случају, улога парламентарца је да надгледају дифузију. Они треба да осигурају да извршна власт чини све што је могуће да обучава војнике и подиже ниво јавне свести.

Када је право време за промоцију правила међународног хуманитарног права?

Ширење знања о међународном хуманитарном праву изискује време: није довољна механичка обука о теоријским принципима. Напротив, оружане снаге и општа јавност морају бити свесни потребе за правилима међународног хуманитарног права и њихових импликација.

Ако се та правила промовишу само онда кад избије сукоб, може бити сувише касно.

Због тога **дифузију треба започети у време мира**, како би се створио истински хуманитарни рефлекс.

Парламентарци би такође требало да се постарају да релевантни буџети укључују средства посебно намењена за обуку војника и упознавање целокупног становништва са међународним хуманитарним правом.

С обзиром на јавну функцију, парламентарци често имају и ауторитет и средства да лично промовишу међународно хуманитарно право. ■

Шта Ви можете да учините?

- ✓ **Проверите да ли је извршна власт учинила све што је било потребно како би се војници упознали са међународним хуманитарним правом.**
- ✓ **Посебно проверите:**
 - да ли сви војници добијају обуку у међународном хуманитарном праву прилагођену њиховом рангу;
 - да ли сви војници имају приступ сажетим информацијама о основним принципима међународног хуманитарног права;
 - да ли војници редовно учествују у маневрима у којима је хуманитарна димензија изричито узета у обзир;
 - јесу ли сви војници који су ангажовани у сукобу или послати у иностранство, укључујући мировне операције, имали обуку у међународном хуманитарном праву посебно прилагођену захтевима њихове мисије;
 - да ли програми војне обуке одражавају принципе међународног хуманитарног права;
 - да ли су правни саветници који су на одговарајући начин обучени за примену међународног хуманитарног права стављени на располагање оружаним снагама.
- ✓ **Постарајте се да је у јавности уопште развијена свест о међународном хуманитарном праву.**
- ✓ **Посебно водите рачуна о томе да, кад год је то могуће, следећи делови становништва добијају информације у вези са међународним хуманитарним правом:**
 - државни службеници и владини званичници,
 - академски кругови,
 - деца и млади људи, посебно кроз школске и универзитетске програме,
 - медицински кругови,
 - медији.
- ✓ **Ако напори извршне власти нису адекватни, не устручавајте се да:**
 - постављате влади питања о томе,
 - упутите предлоге члановима владе подстичући их на проширење активности дифузије,
 - затражите изгласавање оквирног закона који даје смернице за потребе дифузије.
- ✓ **У случају оружаног сукоба, обезбедите да се одрже и појачају напори на пољу ширења знања о међународном хуманитарном праву.**

Мера бр. 6

Оснивање националне комисије за примену међународног хуманитарног права

► Зашто?

Примена међународног хуманитарног права је важан задатак који захтева дугорочно деловање. Она мора бити поверена одређеном телу. У ту сврху, многе државе су са успехом установиле националне комисије за примену.

Комисије ове врсте могу се наћи у многим државама. Већина њих састоји се из једне међуресорске радне групе чији је циљ да саветује и помаже влади у имплементацији, дифузији и ефективној примени међународног хуманитарног права.

Националне комисије за примену задовољавају неколико потреба.

- **Оне гарантују међуресорску координацију**

Примена међународног хуманитарног права често подразумева сарадњу између различитих министарстава, на пример министарстава одбране, здравља и правде. Ако та министарства не координирају своје напоре, примена може бити неравномерна и одложена. Међутим, стварањем националне комисије влада може да припреми план рада и да дефинише приоритете.

- **Оне гарантују дугорочну акцију**

Стварање националне комисије за примену која има институционално „памћење“ је најбоље средство да се осигура да напори на пољу довођења националних прописа у склад са хуманитарним правом буду непрекидни и кохерентни.

Пример националне комисије за примену међународног хуманитарног права:

Салвадор

Задачи комисије:

- репоруке влади да ратификује или приступи инструментима међународног хуманитарног права;
- „очување“ норми хуманитарног права у различитим секторима друштва;
- предлагање измена и допуна постојећих домаћих прописа и закона у циљу задовољења међународних обавеза које произлазе из уговора међународног хуманитарног права;
- креирање годишњег плана рада и утврђивање метода рада;
- креирање годишњег извештаја о активностима и његово подношење Председнику Републике;
- креирање других извештаја о напретку учињеном на пољу усвајања, примене и ефективне дифузије норми међународног хуманитарног права;
- оснивање радних група унутар Комисије са циљем анализе питања која се тичу међународног хуманитарног права.

Буџет:

Да би остварила своје циљеве, Комисија може да користи финансијска средства која потичу од јавних или приватних институција.

Чланови:

- Министарства: иностраних послова, унутрашњих послова, правде и јавне безбедности, образовања, националне одбране и јавног здравља и социјалног осигурања;
- Државни тужилац Републике;
- Омбудсман за одбрану људских права;
- Национално друштво Црвеног крста.

► **Како?**

Нема посебних правила о томе како основати националну комисију за примену, а постојеће комисије се могу срести под различитим називима, као што су национална међуресорска комисија за примену међународног хуманитарног права или национална комисија за хуманитарно право.

Најважније је да комисија буде у стању да владу саветује и ефективно јој помаже у смислу примене, посебно тако што ће процењивати потребе и доносити препоруке. Комисија такође може да одигра кључну улогу у промоцији међународног хуманитарног права.

Један од најбољих начина за осигурање несметаног рада националне комисије за примену је да она буде састављена од компетентних лица (представника надлежних министарстава, војника, стручњака у области међународног хуманитарног права, чланова националног друштва Црвеног крста или Црвеног полумесеца).

Такође је важно да национална комисија има сталан статус да би своје активности могла да извршава дугорочно.

Контакти са другим националним комисијама за примену

Контакти са другим комисијама могу бити веома плодносни, посебно са оним у истим географским регионима или државама које имају сличне правне и политичке системе.

МКЦК одржава и ажурира листу свих постојећих националних комисија. Према стању од марта 2006, такве комисије постоје у следећих 75 држава: Аргентини, Аустралији, Аустрији, Белгији, Белорусији, Бенину, Боливији, Бразилу, Буркини Фасо, Гамбији, Гватемали, Грчкој, Данској, Доминиканској Републици, Египту, Зеленортским Острвима, Зимбабвеу, Ирану, Јапану, Јемену, Јордану, Казахстану, Канади, Кенији, Киргистану, Колумбији, Коморским острвима, Костарики, Литванији, Лесоту, Либији, Мадагаскару, Мађарској, Малавију, Малију, Мароку, Маурицијусу, Намибији, Новом Зеланду, Никарагви, Норвешкој, Обали Слоноваче, Панами, Парагвају, Перуу, Пољској, Републици Кореји, Републици Молдавији, Румунији, Салвадору, Свазиленду, Сејшелима, Сенегалу, Сирији, Словачкој, Словенији, Србији и Црној Гори, Сри Ланки, Судану, Таџикистану, Тогоу, Тринидаду и Тобагу, Уједињеним Арапским Емиратима, Уједињеном Краљевству, Украјини, Уругвају, Филипинима, Чилеу и Шведској.

За даље информације консултујте Интернет страницу МКЦК (<http://www.icrc.org>), линк под називом Advisory Service, National Commission.

Три комплементарне врсте деловања

□ Националне комисије

Као и Салвадор, Бенин је установио Националну комисију за примену међународног хуманитарног права 22. априла 1998. године. Комисију, између осталог, чине представници министарстава правде, законодавства и људских права, иностраних послова и сарадње, адвокатске коморе и националног друштва Црвеног крста. Њен мандат обухвата обезбеђивање ефективне примене и поштовања међународног хуманитарног права, подстицање промоције и заштите права, његове дифузије, изучавања права и ширења знања о њему.

Такве комисије постоје у Африци (нпр. у Бенину, Тогоу и Зимбабвеу) на америчком континенту (нпр. у Панами и Салвадору), у Азији (нпр. у Индонезији и на Тајланду) и у Европи (нпр. у Белгији, Белорусији и Грузији).

□ Састанци националних комисија

Први састанак аргентинске и чилеанске националне комисије за примену међународног хуманитарног права Аргентине и Чилеа одржан је у априлу 1997. у Буенос Ајресу (Аргентина).

На том састанку су две комисије размениле искуства и гледишта у вези са својим активностима и методама деловања и установиле процедуре за редовну размену информација.

□ Регионални састанци

Први регионални састанак националних комисија афричких земаља одржан је у Абиџану (Обала Слоноваче) у августу 1997. године. Састанак је организован у непосредној сарадњи са владом Обале Слоноваче и омогућио је владиним експертима и представницима националних друштава држава које су започеле процес формирања националних тела за хуманитарно право да размене информације и искуства на пољу националних механизма примене у Африци и њиховој улози у том процесу.

► Каква је улога парламентарца?

Иницијатива за стварање комисије за примену међународног хуманитарног права може да дође од саме извршне власти. У том случају, парламентарци једноставно треба да осигурају да комисија добро ради и да располаже адекватним средствима.

Уколико се деси било какво одлагање у формирању комисије, парламентарци могу да одреагују било тако што ће комисију оформити законодавним путем, било вршењем притиска на извршну власт да комисију установи. ■

Шта Ви можете да учините?

- ✓ *Обезбедите да ваша држава има комисију за примену међународног хуманитарног права.*
- ✓ *Ако то није случај, не оклевајте да:*
 - поставите питање надлежним владиним службама,
 - поставите влади питање о томе,
 - упутите предлог члановима владе, подстичући их да установе комисију.
- ✓ *Ако ваши напори остану без резултата, усмерите се на формирање комисије законодавним путем.*
- ✓ *Без обзира на ситуацију, не устручавајте се да ступите у контакт са:*
 - МКЦК, који има ажурирану листу свих националних комисија за примену,
 - другим парламентима, који Вас могу упознати са сопственим искуствима.

Настојање да се обезбеди универзално поштовање међународног хуманитарног права

► Зашто?

Приликом приступања Женевским конвенцијама, државе се обавезују да ће „поштовати и осигурати поштовање“ међународног хуманитарног права, то јест, да ће осигурати да га поштују све државе.

То значи да, у случају повреда правила међународног хуманитарног права, државе имају не само право него и дужност да предузимају акције којима ће зауставити такве повреде, подсећајући дотичну државу да се не придржава својих обавеза и указујући јој на то да се неће толерисати повреде за које је она одговорна.

► Како?

Да би се осигурало поштовање међународног хуманитарног права могуће је предузети читав низ мера различитог значаја.

• Утврђивање чињеница

Кад приступ читавим регионима постане немогућ, сукоб може претворити државу у „црну мрљу на географској карти“. Из тих региона тада притиче веома мало информација, па је у таквим условима ризик од некажњивости и повреда међународног хуманитарног права највећи. За поштовање и обезбеђивање поштовања међународног хуманитарног права због тога је од виталног значаја да се обезбеди да се то право примењује.

Морају се уложити напори да се, на прецизан и објективан начин, утврди да ли се поштују правила хуманитарног права или се она, напротив, крше. Уколико је реч о овом другом, мора се утврдити кад је до тога дошло, под којим околностима и где. Изражавање забринутости поводом повреда међународног хуманитарног права и указивање странама у сукобу да су под присмотром и да се њихово понашање процењује према одредбама међународног хуманитарног права један је од начина да се подсети на своје обавезе.

У таквом контексту, политички кредибилитет зависи од веродостојности информација. Овде не сме бити ни најмањег наговештаја пристрасности. То подразумева неопходност да се све стране у сукобу саслушају, што је приступ који омогућава да се идентификују прави прекршиоци и обим повреда.

- **Спровођење истраге**

Поред устаљених извора информација (сведоци, штампа), најпоузданији начин да се провере наводи о повредама међународног хуманитарног права јесте да се спроведе истрага.

„Конференција позива све државе укључене у оружане сукобе да искористе услуге Међународне комисије за утврђивање чињеница како би се истражиле све повреде међународног хуманитарног права, укључујући и оне почињене у унутрашњим оружаним сукобима.“

Интерпарламентарна унија, 90. Конференција, септембар 1993.

Истрага се може спровести у неколико облика. Она може да укључи једноставну административну истрагу или формирање парламентарне комисије за истраживање. Ако добије овлашћење од државе или држава о којима је реч, парламентарна комисија за истраживање - посебно она која је вишенационална или коју је установила регионална или универзална интерпарламентарна организација као што је Интерпарламентарна унија - може да отпутује на локацију на којој су пријављене повреде међународног хуманитарног права.

Без обзира на околности, мисија која спроводи истрагу требало би да буде у могућности да се сретне са људима који су били жртве или сведоци наводних повреда међународног хуманитарног права. Мисију би требало установити у условима који јој омогућавају да своје задатке изврши у разумним околностима.

- **Предузимање акције на основу поузданих информација ради побољшања ситуације**

Прикупљене поуздане информације могу да се искористе. За почетак, на основу тих информација може се успоставити дипломатски дијалог са странама које су у питању. Нека држава може да пропусти да испуни своје обавезе према међународном хуманитарном праву зато што за њих не зна или јој недостају средства. Њено упознавање са чињеницама може да буде први корак ка промени њеног понашања.

Међународна комисија за утврђивање чињеница установљена Протоколом I из 1977. (члан 90)

Државе могу да затраже услуге Међународне комисије за утврђивање чињеница.

Комисија је посебно надлежна да:

- испита било коју чињеницу којом се наводи да је извршена тешка повреда, онако како су оне дефинисане у Женевским конвенцијама или Протоколу, или друга озбиљна повреда Конвенција или Протокола;
- олакша, пружајући добре услуге, успостављање поштовања одредби Конвенција и Протокола.

Комисија може да делује ако су државе које учествују у поступку прихватиле њену надлежност депоновањем одговарајуће декларације. У другим ситуацијама, Комисија може да заснује своју истрагу на захтеву државе стране у сукобу, али само уз сагласност друге државе (или држава) које се та истрага тиче. Извештаји које она подноси државама поверљиве су природе.

Овој Комисији никад досад није упућен захтев за спровођење истраге, иако је следећих 55 држава*, из свих делова света, признало њену надлежност: Алжир, Аргентина, Аустралија, Аустрија, Белорусија, Белгија, Боливија, Босна и Херцеговина, Бразил, Бугарска, Канада, Зеленортска острва, Чиле, Колумбија, Хрватска, Чешка Република, Данска, БЈР Македонија, Финска, Немачка, Грчка, Гвинеја, Мађарска, Ирска, Исланд, Италија, Лаос, Лихтенштајн, Луксембург, Мадагаскар, Малта, Монголија, Намибија, Холандија, Нови Зеланд, Норвешка, Парагвај, Пољска, Португал, Катар, Румунија, Руска Федерација, Руанда, Сејшелска острва, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарска, Тацикистан, Того, Украјина, Уједињени Арапски Емирати, Уједињено краљевство и Уругвај.

Комисија има 15 чланова које су државе које признају њену надлежност изабрале у личном својству. У децембру 2006. састав Комисије био је следећи:

Prof. Ghalib Djilali (Алжир), *председник*
Prof. Eric David (Белгија)
Dr. Jeanette Irigoien Barenne (Чиле)
M. Reinado Botero-Bedoya (Колумбија)
Prof. Michael Bothe (Немачка)
Col. Charles Garraway (Велика Британија)
Prof. Stelios Perrakis (Грчка)
Prof. Flavia Lattanzi (Италија)
Prof. Akira Mayama (Јапан)
Prof. Ian Refalo (Малта)
Prof. Elzbieta Mikos-Skuza (Пољска)
Capt. Valery Knyazev (Руска Федерација)
Prof. Miodrag Starčević (Србија)
Dr. Gisela Perren-Klingler (Швајцарска)
Col. Hugo Corujo Sanseviero (Уругвај)

* Према подацима из јануара 2007.г, надлежност Комисије признало је 69 земаља, међу њима и Србија.

Ако дијалог није довољан да би се ситуација побољшала, запажања и закључци до којих се дошло морају се објавити. Прећуткивање би код оних који су извршили повреде међународног хуманитарног права могло створити уверење да те повреде немају политичких последица. Објављивањем наводних повреда, политичке власти могу постати свесније тих повреда и спремније да делују са више одговорности.

За отпочињање јавне дебате о повредама међународног хуманитарног права не може бити недостатка средстава. Могу се, на пример, објавити извештаји или сажетци налаза мисије, а информације које они садрже могу преузети штампа и други медији.

Уопштено говорећи, треба подстицати политичку дебату о потреби да се зауставе повреде међународног хуманитарног права, као и о средствима којима се то може постићи.

Нарочито је важно да јавност постане свесна постојања повреда међународног хуманитарног права, како би се она мобилисала и допринела да се те повреде зауставе.

- **Опомињање политичких власти да допринесу заустављању кршења**

Јавна дебата и јавно упозоравање нису увек довољни. Понекад су неопходне мере које укључују више принуде. У таквим приликама треће државе морају преузети свој део одговорности и искористити своју утицај како би осигурале поштовање међународног хуманитарног права.

Први корак који држава може да предузме како би зауставила повреде међународног хуманитарног права јесте, на пример, да изврши дипломатски притисак у облику протеста. Много изразитије принудне мере могу се, а можда и морају, предузети касније.

„Конференција позива парламенте и владе (...) да на националном нивоу усвоје мере за имплементацију правила међународног хуманитарног права, посебно укључивањем одвраћајућих санкција у своје национално законодавство како би се обезбедило да се та правила не повређују, те истраживањем могућности за стварање или реактивирање међуресорских комисија или именованем бироа или делегата одговорног за праћење и координацију мера које се предузимају на националном нивоу.“

Интерпарламентарна унија, 90. Конференција, септембар 1993.

► Каква је улога чланова парламента?

Улога коју имају чланови парламента разликује се зависно од мера које се предузимају, али чланови парламента могу бити укључени у било који од поменутих корака.

Оснивање парламентарне комисије за истраживање у надлежности је парламента. На извршној власти је, међутим, да спроводи административну истрагу или да тражи услуге Међународне комисије за утврђивање чињеница. Улога парламента је, у том случају, да врши притисак на извршну власт како би она предузела такву акцију.

Да ли ће информације о повредама права бити објављене или не зависи од тога у ком су обиму чланови парламента укључени у прибављање тих информација. Ако су формирали комисију за истраживање, они њене закључке могу да објављују ако је то потребно и ако мандат комисије то допушта. У сваком случају, чланови парламента могу да користе било коју расположиву информацију да започну парламентарну дебату о повредама међународног хуманитарног права.

Дебата може довести до усвајања резолуција или декларација којима се изражава забринутост парламента. То је посебно ефикасно ако дебату и одлуке које су њен резултат преноси телевизија или их преузму медији. Дебата може да има још већи утицај ако се води у оквиру регионалних или глобалних парламентарних организација, као што је Интерпарламентарна унија.

Већину средстава притиска која се могу применити у циљу заустављања повреда међународног хуманитарног права мора да примени извршна власт. Чланови парламента стога морају да подстичу извршну власт да усвоји такве мере. ■

Шта Ви можете да учините?

- ✓ **Проверите да ли је ваша држава депоновала декларацију којом признаје надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница (види модел декларације у трећем делу Приручника).**
- ✓ **Обратите дужну пажњу на поштовање међународног хуманитарног права у сваком сукобу, без обзира на то да ли је ваша држава укључена или није.**
- ✓ **При томе се не устручавајте да формирате парламентарни надзорни одбор, тело (комисију, поткомисију) или групу чланова парламента чији је задатак да превасходно осигурају следеће:**
 - да дате наредбе и политичке декларације не садрже ништа што би могло да се прогутумачи као охрабривање било кога на кршење међународног хуманитарног права,
 - да свака повреда буде кажњена уз поштовање процедуралних гаранција.
- ✓ **Ако постоји могућност, или макар и најмањи нагавештај, да је међународно хуманитарно право повредила једна или неколико страна у сукобу, размотрите следеће могућности:**
 - да затражите од Ваше владе да захтева објашњење од државе која је наводно починила повреду;
 - да предложите да се оснује нека неутрална или међународна парламентарна комисија, можда преко Интерпарламентарне уније или регионалне интерпарламентарне организације;
 - да од Ваше владе затражите да се обрати Комисији са захтевом за спровођење истраге, уколико су Ваша држава и држава која је наводно извршила повреду међународног хуманитарног права усвојиле декларацију којом прихватају надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница;
 - да подстакнете извршну власт да на основу прикупљених информација покрене дипломатски дијалог са дотичном државом.
- ✓ **Ако имате поуздане информације о повредама међународног хуманитарног права, не устручавајте се:**
 - да на основу прикупљених информација започнете дијалог са властима које су починиле повреду,
 - да покренете политичку дебату о најбољем начину за заустављање повреда,
 - да отворите парламентарну дебату, укључујући и ону унутар Интерпарламентарне уније или регионалне интерпарламентарне организације, како би се утврдила њихова становишта о повредама међународног хуманитарног права.
- ✓ **Ако све то не да резултат, не устручавајте се да од извршине власти затражите да упутити званичан предлог држави која није испунила своје обавезе, како би се обезбедило поштовање правила међународног хуманитарног права.**
- ✓ **Ако такви предлози буду безуспешни, не оклевајте да од извршине власти затражите да усвоји изразитије мере принуде као што су:**
 - различити облици дипломатског притиска,
 - необнављање трговинских привилегија или уговора,
 - смањење или суспендовање јавне помоћи дотичној држави,
 - учествовање у свакој другој мери коју предузимају релевантне мултилатералне регионалне или светске организације.

*Модели инструмената
и референтни материјал*

Модел нотификације инструмента о ратификацији

Државе потписнице:
модел инструмента о ратификацији
- прихватању или одобравању -

С ОБЗИРОМ да је Конвенција усвојена у
дана и отворена за потписивање у
дана , те С ОБЗИРОМ да је наведена конвенција потписана
у име владе
дана ,

СТОГА САДА ја (име и титула шефа државе, председника владе или
министра иностраних послова) објављујем да Влада
пошто је размотрила горенаведену конвенцију, исту ратификује (прихвата,
одобрава) и у доброј вери се обавезује да ће извршавати и спроводити
одредбе које она садржи.

У ПОТВРДУ ТОГА, потписао сам овај инструмент о ратификацији
(прихватању, одобравању) у дана

(потпис) + (печат)

Државе које нису потписнице:
модел инструмента о приступању

С ОБЗИРОМ да је Конвенција усвојена у
. дана ,

СТОГА САДА ја, (име и титула шефа државе, председника владе или
министра иностраних послова) објављујем да Влада

.
пошто је размотрила горенаведену конвенцију, истој приступа и у доброј
вери се обавезује да ће извршавати и спроводити одредбе које она
садржи.

У ПОТВРДУ ТОГА, потписао сам овај инструмент о приступању у
. дана

(потпис) + (печат)

Модели инструмената ратификације, прихватања, одобравања или приступања Конвенцији о одређеним врстама класичног оружја из 1980.

Државе чланице Конвенције из 1980. које желе да приступе
измењеном и допуњеном Протоколу II и Протоколу IV

**Модел декларације о сагласности о обавезивању Протоколом II
измењеним и допуњеним 3. маја 1996. и Протоколом IV**

С ОБЗИРОМ да је Конвенција о забрани и ограничењима употребе
одређених врста класичног оружја за која се може сматрати да изазивају
сувишне повреде и да имају недискриминаторно дејство отворена за
потписивање у Њујорку 10. априла 1981,

С ОБЗИРОМ да је држава
депоновала свој инструмент о (ратификацији, прихватању, одобравању
или приступању) истој конвенцији и изразила своју сагласност да буде
обавезана Протоколима (I), (II) и (III) додатим Конвенцији дана ,

С ОБЗИРОМ да је Конференција за преиспитивање држава чланица исте
конвенције 13. октобра 1995. прописно усвојила допунски Протокол IV, а
3. маја 1996. и одређене амандмане на Протокол II,

СТОГА САДА ја (име и титула шефа државе, председника владе или
министра иностраних послова) објављујем да је Влада

. ,
пошто је размотрила горенаведени Протокол IV, као и горенаведене
амандмане на Протокол II, сагласна да буде обавезана одредбама
Протокола IV и Протокола II, са изменама и допунама од 3. маја 1996, те се
у доброј вери обавезује да ће извршавати и спроводити одредбе које она
садржи.

У ПОТВРДУ ТОГА, потписао сам овај инструмент о прихватању у
дана

(потпис) + (печат)

Државе које нису чланице Конвенције из 1980,
а желе да постану чланице четири Протокола
и измењеног и допуњеног Протокола II

Модел инструмента о приступању

С ОБЗИРОМ да је Конвенција о забрани и ограничењу употребе одређених врста конвенционалног оружја за која се може сматрати да изазивају сувишне повреде и да имају недискриминаторно дејство отворена за потписивање у Њујорку 10. априла 1981,

С ОБЗИРОМ да је Конференција за преиспитивање држава чланица те исте Конвенције 13. октобра 1995. прописно усвојила допунски Протокол IV, а 3. маја 1996. и одређене амандмане на Протокол II,

СТОГА САДА ја (име и титула шефа државе, председника владе или министра иностраних послова) објављујем да Влада
. ;
пошто је размотрила горенаведену Конвенцију, приступа овој Конвенцији и њеним Протоколима I, II, III и IV, те се у доброј вери обавезује да ће извршавати и спроводити њихове одредбе.

НАДАЉЕ ИЗЈАВЉУЈЕМ да је Влада
.
сагласна да буде обавезана Протоколом II исте Конвенције, са изменама и допунама од 3. маја 1996, те се у доброј вери обавезује да ће извршавати и спроводити његове одредбе од дана његовог ступања на снагу.

У ПОТВРДУ ТОГА, потписао сам овај инструмент о приступању у
. дана

(потпис) + (печат)

Државе потписнице које још нису депоновале своје
инструменте о ратификацији, прихватању или одобравању

**Модел инструмента о ратификацији
< прихватању или одобравању >**

С ОБЗИРОМ да је Конвенција о забрани и ограничењу употребе
одређених врста конвенционалног оружја за која се може сматрати да
изазивају сувишне повреде и да имају недискриминаторно дејство
отворена за потписивање у Њујорку 10. априла 1981,

С ОБЗИРОМ да је Конвенција потписана у име државе
.
дана ,

С ОБЗИРОМ да је Конференција за преиспитивање држава чланица те
исте Конвенције 13. октобра 1995. прописно усвојила допунски Прото-
кол IV, а 3. маја 1996. и одређене амандмане на Протокол II,

СТОГА САДА ја (име и титула шефа државе, председника владе или
министра иностраних послова) објављујем да Влада
. ,
пошто је размотрила горенаведену Конвенцију, ратификује (прихвата,
одобрава) исту Конвенцију и њене Протоколе I, II, III и IV, те се у доброј
вери обавезује да ће извршавати и спроводити њихове одредбе.

НАДАЉЕ ИЗЈАВЉУЈЕМ да је Влада
.
сагласна да буде обавезана Протоколом II исте Конвенције, са измена-
ма и допунама од 3. маја 1996, те се у доброј вери обавезује да ће
извршавати и спроводити његове одредбе од дана његовог ступања
на снагу.

У ПОТВРДУ ТОГА, потписао сам овај инструмент о приступању у
. дана

(потпис) + (печат)

Декларација у погледу Протокола IV: С обзиром на своја четири Протокола,
Конвенција о конвенционалном оружју из 1980. има одређене карактеристике
које захтевају посебне инструменте о ратификацији или приступању. Правно
одељење МКЦК стоји на располагању да пружи све врсте додатних објашњења
или потребних информација.

Предложене Декларације

Модел

декларације о прихватању надлежности Међународне комисије за утврђивање чињеница

Према члану 90. став 2(б) Протокола I, декларације треба да се депонују Швајцарској, која њихове преписе затим прослеђује Високим странама уговорницама.

„Влада
.
изјављује да, *ipso facto* и без посебног споразума, а у односу на било коју другу Високу страну уговорницу која прихвата исту обавезу, прихвата надлежност Међународне комисије за утврђивање чињеница да спроведе истрагу поводом навода друге такве Стране, а у складу с овлашћењима из члана 90. Допунског протокола I уз Женевске конвенције из 1949.“

Модел

декларације за државе које објављују сагласност да буду обавезане Протоколом IV уз Конвенцију о конвенционалном оружју из 1980.

Опција бр. 1 (препоручује се) Модел меморандума о разумевању

„Разумевање владе
је да се одредбе Протокола IV примењују у свим околностима.“

Опција бр. 2 Модел декларације

„Влада
ће примењивати одредбе Протокола IV у свим околностима“

Опција бр. 3 Модел декларације

„Влада
ће примењивати одредбе Протокола IV на међународне и на немеђународне оружане сукобе како су они дефинисани чланом 3, заједничким за Женевске конвенције из 1949.“

Модел закона о употреби и заштити знакова црвеног крста и црвеног полумесеца

► Опште одредбе

Члан 1 - Поље примене

Имајући у виду - Женевске конвенције од 12. августа 1949. и њихове Допунске протоколе од 8. јуна 1977,¹ укључујући и Прилог I уз Први Допунски протокол који се односи на правила идентификације санитарских јединица и транспорта²; - Правилник о употреби знакова црвеног крста и црвеног полумесеца у националним друштвима, који је усвојен на 20. Међународној конференцији Црвеног крста и Црвеног полумесеца и амандмане на њега;³ закон (уредбу или други инструмент) од (датум) којим се признаје Црвени крст (Црвени полумесеца)⁴ у смислу овог закона, штити се следеће: знак црвеног крста или црвеног полумесеца на белом пољу;⁵ назив „Црвени крст“ или „Црвени полумесеца“;⁶ посебни сигнали распознавања за идентификацију санитарских јединица и средстава санитарског транспорта.

Члан 2 - Употреба као знака заштите и као индикативног знака

У време оружаног сукоба знак употребљен као знак заштите је онај видљиви знак заштите санитарског особља, санитарских јединица и средстава санитарског транспорта који је предвиђен Женевским конвенцијама и њиховим Допунским протоколима. Димензије знака зато треба да буду што је могуће веће. Знак употребљен као индикативни знак показује да је лице или објекат у вези са институцијом Црвеног крста или Црвеног полумесеца. Тај знак треба да буде малих димензија.

► Одредбе о употреби знака

А. Заштитна употреба знака⁷

Члан 3 - Употреба у санитарској служби оружаних снага

Под надзором Министарства одбране, санитарска служба оружаних снага... (назив државе), у време мира и у време рата, користи знак црвеног крста (црвеног полумесеца)⁸ да обележи своје санитарско особље, санитарске јединице и средства санитарског транспорта на копну, мору и у ваздуху.

Санитетско особље носи траку на надлактици и носи идентификациону карту на којој је истакнут знак. Ове траке и идентификационе карте издаје ... (Министарство одбране).⁹ Верско особље придодато оружаним снагама ужива исту заштиту као и санитарско особље и треба да буде идентификовано на исти начин.

Члан 4 - Употреба за болнице и друге цивилне медицинске установе

По изричитом овлашћењу Министарства здравља¹⁰ и под његовим надзором, цивилно медицинско особље, болнице и друге цивилне медицинске установе, као и средства цивилног санитарског транспорта, изричито намењени транспорту и нези рањеника, болесника и бродоломника, обележавају се у време оружаног сукоба знаком употребљеним као знак заштите.¹¹

Цивилно медицинско особље носи траку и идентификациону карту на којима се налази истакнут знак. Траке и идентификационе карте издаје ... (Министарство здравља).¹² Цивилно верско особље придодато болницама и другим санитарским установама идентификоваће се на исти начин.

Члан 5 - Употреба у Црвеном крсту (Црвеном полумесецу)¹³

Црвени крст (Црвени полумесец)..... овлашћен је да санитарској служби оружаних снага стави на располагање своје медицинско особље, медицинске установе и средства санитарског транспорта. Такво особље, установе и транспортна средства подвргнути су војним законима и прописима и Министарство одбране их може овластити да истичу знак црвеног крста (црвеног полумесеца)¹⁴ као знак заштите. Такво особље носи траку и има идентификациону карту, у сагласности са чланом 3. став 2. овог закона. У складу са чланом 4. овог закона, национално друштво може се овластити да за своје медицинско особље и медицинске установе користи знак као знак заштите.

Б. Индикативна употреба знака¹⁵

Члан 6 - Употреба у Црвеном крсту (Црвеном полумесецу)

Црвени крст (Црвени полумесец)..... овлашћен је да користи знак као индикативни знак како би показао да су неко лице или објекат повезани са националним друштвом. Димензије знака треба да буду мале како би се избегло да забуном буде замењен за знак који се користи у заштитне сврхе.¹⁶

Црвени крст (Црвени полумесец)..... примењује „Правилник о употреби знака црвеног крста или црвеног полумесеца у националним друштвима“.¹⁷

Национална друштва црвеног крста или црвеног полумесеца других држава присутна на територији..... (назив државе) уз сагласност Црвеног крста (Црвеног полумесеца)....., користи знак под истим условима.

Ц. Међународне организације Црвеног крста и Црвеног полумесеца

Члан 7 - Употреба у међународним организацијама Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца

Међународни комитет Црвеног крста и Међународна федерација националних друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца за све своје активности могу користити знак у свако доба.¹⁸

► Контрола и казне

Члан 8 - Мере надзора

Власти..... (назив државе) у свако ће доба обезбедити строго поштовање одредби о употреби знака црвеног крста или црвеног полумесеца, назива „Црвени крст“ или „Црвени полумесеца“ и посебних сигнала распознавања. Такође ће спроводити строгу контролу над лицима овлашћеним да користе знак, назив и сигнале.¹⁹ *Предузимаће све одговарајуће кораке како би спречиле злоупотребу, посебно ширећи, што је могуће више, знање о овим правилима међу оружаним снагама,²⁰ полицијским снагама, државним властима и цивилним становништвом.²¹*

Члан 9 - Улога Црвеног крста (Црвеног полумесеца)

Црвени крст (Црвени полумесеца)..... сарађиваће са властима у њиховим напорима да спрече и сузбију било какву злоупотребу знака.²² Он је овлашћен да обавести... (надлежну власт) о таквој злоупотреби и да учествује у одговарајућем кривичном, грађанском или административном поступку.

Члан 10 - Злоупотреба знака²³

Свако ко намерно и неовлашћено употреби знак црвеног крста или црвеног полумесеца, назив „Црвени крст“ или „Црвени полумесеца“, посебни сигнал за распознавање или који други знак, назив или сигнал који представља имитацију знака или који може да изазове забуну, независно од циља такве употребе; свако ко истакне наведени знак или речи на знаку, постеру, плакату, летку или комерцијалном документу, или га залепи на робу или паковање, или га продаје, нуди на продају или ставља у промет робу која је тако означена, казниће се затвором од (дана или месеци) и/или новчаном казном од (износ у локалној валути).²⁴ Ако је повреда извршена у управном или колективном органу (комерцијалној фирми, удружењу итд.) казна ће се применити на лица која су дело починила или наложила да се дело почини.

Члан 11 - Злоупотреба знака заштите у рату²⁵

Свако ко перфидном употребом знака црвеног крста или црвеног полумесеца или посебног сигнала распознавања намерно почини или нареди да се изврши дело које изазове смрт, озбиљне телесне повреде или нарушавање здравља противника, сматраће се да је извршио ратни злочин и казниће се затвором од..... година.²⁶ Перфидна употреба знака значи апеловање на добру веру непријатеља са намером да се он превари и наведе да верује да је овлашћен да прими или обавезан да пружи заштиту предвиђену правилима међународног хуманитарног права. Свако ко намерно и неовлашћено употреби знак црвеног крста или црвеног полумесеца или посебан сигнал распознавања или неки други знак или сигнал који представља њихову имитацију која би могла изазвати забуну, казниће се затвором од..... (месеци или година).

Члан 12 - Злоупотреба белог крста на црвеном пољу

Због забуне која може настати између грба Швајцарске и знака црвеног крста, употреба белог крста на црвеном пољу или било ког другог знака који представља његову имитацију - било да је реч о трговачком или комерцијалном знаку или о саставним деловима таквог знака или за сврху која се коси са начелима коректног трговања, или у околностима које могу да повреду швајцарска национална осећања - такође је забрањена у свако доба, а прекршиоци ће бити кажњени новчаном казном од..... (износ у локалној валути).

Члан 13 - Привремене мере

Власти..... (назив државе)²⁷ предузимају неопходне привремене мере. Оне посебно могу наредити одузимање предмета и материјала означених супротно одредбама овог закона, захтевати уклањање знака црвеног крста или црвеног полумесеца и назива „Црвени крст“ или „Црвени полумесец“, а о трошку прекршиоца, те наредити уништавање средстава коришћених за њихову производњу и умножавање.

Члан 14 - Регистрација удружења, трговачких имена и трговачких знакова

Регистрација удружења и трговачких назива, израда трговачких и комерцијалних знакова, као и индустријских модела и мустри коришћењем знака црвеног крста или црвеног полумесеца или назива „Црвени крст“ или „Црвени полумесец“ представља повреду овог закона и није допуштена.

► Примена и ступање на снагу

Члан 15 - Примена овог закона

Министарство... (одбране, здравља) надлежно је за примену овог закона.²⁸

Члан 16 - Ступање на снагу

Овај закон ступа на снагу (даном објављивања, итд.).

Белешке:

- 1 Да би се лакше пронашли ови међународни уговори, препоручује се да се јасно укаже на њихово место у службеној збирци закона и уговора. Њихов текст је такође објављен у Treaty Series of the United Nations, Vol. 75 (1950), pp. 31-417 i Vol. 1125 (1979), pp. 3-699.
- 2 Овај Прилог је ревидиран 30. новембра 1993. а његова измењена и допуњена верзија ступила је на снагу 1. марта 1994. Она је објављена у IRRС, No 298, January-February 1994, pp.29-41.
- 3 Важећи правилник је усвојен на 20. Међународној конференцији Црвеног крста и Црвеног полумесеца 1965. и ревидиран на Савету делегата 1991, па је поднесен државама чланицама Женевских конвенција пре ступања на снагу 31. јула 1992. Правилник је објављен у IRRС, No. 289, July-August 1992, pp.339-362.
- 4 Као добровољно друштво за помоћ, помоћни орган јавних власти у хуманитарној области. Где год важећи закон указује на „Црвени крст (Црвени полумесец)“ неке државе, онда назив те државе треба да буде наведен у самој формулацији „Црвени крст...“ или „Црвени полумесец...“. Треба користити службени назив, онако како се наводи у закону или инструменту о признавању.
- 5 Важно је да национални прописи у свим случајевима штите и знак црвеног крста и знак црвеног полумесеца, као и називе „Црвени крст“ и „Црвени полумесец“.
- 6 Кад се у тексту помиње знак, онда се термини „црвени крст“ или „црвени полумесец“ пишу малим почетним словом, док се облици „Црвени крст“ или „Црвени полумесец“ писани великим почетним словом користе за институције Црвеног крста или Црвеног полумесеца. Овим се избегавају могуће забуне.
- 7 Да би обезбедио максимум заштите, димензије знака који се користи да обележи санитарске јединице и средства санитарског транспорта треба да буду највеће могуће. Такође треба употребљавати посебне сигнале распознавања прописане у Прилогу I Протокола I.
- 8 Овде треба да буде приказан знак који ће се користити.
- 9 Сагласно члану 40. Прве женевске конвенције, трака треба да се носи на левој надлактици и треба да буде отпорна на воду; идентификациона карта треба да има фотографију носиоца. Држава може да нађе модел идентификационе карте у примеру приложеном овој Конвенцији. Унутар министарства одбране мора се јасно одредити ко је надлежан за издавање трака и идентификационих карти.
- 10 Врло је важно да се јасно назначи тело које је надлежно за издавање таквог одобрења, као и надзор над употребом знака. То тело сарађује с Министарством одбране које по потреби може да пружа савете и помоћ.

- 11 Види чланове 18. до 22. Четврте женевске конвенције и чланове 8. и 18. Протокола I. Члан 8. посебно одређује појам „санитетско особље“, „медицинске установе“ и „санитетски транспорт“. Болнице и друге цивилне медицинске установе треба да буду обележене знаком само у време оружаног сукоба. Њиховим обележавањем у време мира ризикује се да се изазове забуна и да буду замењени за имовину која припада националном друштву.
- 12 У погледу трака и идентификационих карти за *цивилно* медицинско особље, члан 20. Четврте женевске конвенције и члан 18. став 3. Протокола I предвиђају њихову употребу на окупираним територијама и на подручјима где се воде борбе или је вероватно да ће се водити. Међутим, препоручује се да се траке и идентификационе карте широко дистрибуирају у време оружаног сукоба. Модел идентификационе карте за цивилно медицинско особље и верско особље приказан је у Прилогу I уз Протокол I. Мора се одредити конкретно тело које ће издавати траке и идентификационе карте (нпр. неко одељење при Министарству здравља).
- 13 Према члану 27. Прве женевске конвенције, национално друштво неутралне земље такође може да стави на располагање своје медицинско особље, као и медицинске установе и средства транспорта, санитетској служби оружаних снага државе која је страна у сукобу. Чл. 26. и 27. Прве женевске конвенције такође предвиђају могућност да друга *добровољна друштва за помоћ* која су признале власти могу да добију дозволу, у време рата, да ставе на располагање своје медицинско особље, медицинске установе и средства транспорта санитетској служби оружаних снага своје земље или државе која је страна у сукобу. Као и особље националних друштава, и такво особље се тада *подвргава војним законима и прописима и одређује се искључиво за медицинске задатке*. Та друштва за помоћ могу бити овлашћена да истичу знак. Међутим, такви случајеви су ретки. Ако је такво овлашћење дато, или треба да буде дато, може бити од користи да се то помене у важећем закону. Надаље, члан 9. став 2. тачка ц) Протокола I предвиђа могућност да *непристрасне међународне организације* своје медицинско особље и медицинске установе и транспортна средства ставе на располагање држави која је страна у међународном оружаном сукобу. Такво особље се тада ставља под контролу те стране у сукобу и подвргава се истим условима као и национално друштво и друга добровољна друштва за помоћ. Она ће бити изричито подвргнута војним законима и прописима.
- 14 То јест, увек исти знак који користи санитетска служба оружаних снага (види члан 26. Прве женевске конвенције). Уз сагласност надлежне власти, национално друштво може у време мира да користи знак за обележавање установа и средстава транспорта за које је одређено да ће бити ангажована за санитетске сврхе у случају оружаног сукоба (члан 13. Правилника о употреби знака).
- 15 Према члану 44. став 4. Прве женевске конвенције, знак може да се користи *као изузетна мера* и само у време мира, као индикативни знак за обележавање возила, који као возила хитне помоћи користе треће стране (које нису део Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца), као и станице за помоћ, искључиво намењене за сврху бесплатне неге рањеника или болесника. Изричиту сагласност за истицање знака мора дати национално друштво, које и надзире његову употребу. Међутим, таква се употреба не препоручује, јер повећава ризик од могуће забуне и може довести до злоупотреба. Појам „станице за помоћ“ по аналогiji обухвата и ормариће и прибор са материјалом за прву помоћ и користе се, на пример, у продавницама или фабрикама. *Конвенција Уједињених нација о саобраћајним знацима и сигналима од 8. новембра 1968.* предвиђа истицање саобраћајних знакова за обележавање болница и станица прве помоћи. Пошто ти знаци нису у сагласности са правилима о употреби знака, препоручено је да се болнице означе алтернативним знацима, на пример, латиничним словом „Н“ на плавој подлози.

- 16 Знак не може, на пример, да се стави на траку око руке или на кров зграде. У време мира, и само у изузетним случајевима, знак може бити великих димензија, посебно током догађаја када је важно да особље националног друштва које пружа прву помоћ буде брзо идентификовано.
- 17 Овај правилник овлашћује национално друштво да на врло рестриктиван начин одобри трећој страни да користи назив Црвеног крста или Црвеног полумесеца, и знак, у контексту њених активности на прикупљању финансијских средстава (члан 23. „спонзорство“).
- 18 Члан 44. став 3. Прве женевске конвенције.
- 19 Препоручује се да се јасно утврде надлежности, било у оваквом закону, или у уредби за његову примену.
- 20 У склопу ширења знања о међународном хуманитарном праву.
- 21 Посебно међу припадницима медицинских и болничарских професија, као и међу невладиним организацијама које треба подстицати да користе другачије знаке распознавања.
- 22 Национална друштва у овом погледу имају врло важну улогу. Статут Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца изричито предвиђа да национална друштва „*такође сарађују са својим владама како би се осигурало поштовања међународног хуманитарног права и заштитили знаци црвеног крста и црвеног полумесеца*“. (Члан 3. став 2).
- 23 Оваква врста злоупотребе треба сузбијати и у време мира и у време оружаног сукоба. Иако је повреда знака употребљеног у својој индикативној намени мање озбиљна од оне наведене у члану 11, и она се мора узети озбиљно и ригорозно сузбијати. Знак ће се свакако боље поштовати у време оружаног сукоба ако је био ефикасно заштићен у време мира. Ова делотворност нарочито зависи од строгости прописаних казни. Следствено томе, препоручује се да се прописују казне затвора и/или високе новчане казне, које би служиле као средство одвраћања.
- 24 Да би се задржао одвраћајући ефекат новчане казне, неопходно је да се ти износи периодично преиспитују, водећи рачуна о паду вредности домаће валуте. Ова се примедба такође односи на чланове 11. и 12. Стога треба размотрити упутност прописивања новчане казне и неким другим инструментом а не само овим законом - на пример, правилником за примену. Национална комисија за примену међународног хуманитарног права требало би тада да по потреби преиспитује висину новчаних казни.
- 25 Ово је најозбиљнија врста злоупотребе, пошто је у том случају знак великих димензија и користи се за своју примарну намену да заштити лица и објекте у време рата. Овај члан треба да буде у складу са кривичним законодавством (на пример, војним кривичним законом), који генерално предвиђа кривично гоњење за повреде међународног хуманитарног права, а посебно Женевских конвенција и њихових Допунских протокола.
- 26 Према члану 85. став 3. тачка ф) Протокола I, перфидна употреба знака је тешка повреда овог Протокола и сматра се *ратним злочином*. (Члан 85. став 5). Таква злоупотреба је стога посебно озбиљна и подлеже веома строгим казнама.
- 27 Назначити надлежно тело (суд, административну власт итд.).
- 28 Посебно је важно прецизно одредити које тело има коначну надлежност за примену овог закона. Препоручује се тесна сарадња између министарства којих се то непосредно тиче, генерално Министарства одбране и Министарства здравља. У том погледу, Национална комисија за примену међународног хуманитарног права могао би одиграти корисну улогу.

Кратак преглед заштите коју по међународном хуманитарном праву уживају поједине специфичне групе

► Рањеници, болесници и бродоломници

Судбина рањених војника остављених да умру на бојном пољу била је извор целог међународног хуманитарног права и Конвенције из 1864. год. „за побољшање услова рањеника у војскама у рату“, која је први пут у историји човечанства одредила да рањени и болесни војници на бојном пољу морају бити збринути без обзира на то које националности били. Ова заштита је касније проширена на рањене и болесне војнике и бродоломнике у поморском рату, а осавремењена је у Првој и Другој Женевској конвенцији из 1949. године. Коначно, усвајање Допунских протокола из 1977. проширило је обавезе држава према болесницима, рањеницима и бродоломницима на цивиле у истим условима или ситуацијама.

Међународно хуманитарно право утврђује да рањеници, болесници и бродоломници:

- морају имати **хуман третман**; стога је строго забрањено њихово убијање, истребљивање, подвргавање било ком нехуманом поступку као што су тортура или медицински експерименти;
- морају бити **заштићени од опасности и претњи**, а посебно од репресалија, пљачке или злостављања,
- морају бити **пронађени и сакупљени** без одлагања, како би се заштитили од могућих последица непријатељстава,
- морају **примити медицинску негу** коју захтева њихово стање, и то у најкраћем могућем року и без неповољне дискриминације. Никакво разликовање међу њима не сме се заснивати ни по ком другом основу до медицинском и нико не може бити дискриминисан зато што припада непријатељској војсци, или због своје националности, пола, расе или верских убеђења.

Поред обавезе да рањеницима, болесницима и бродоломницима пруже медицинску негу, **државе чланице Женевских конвенција морају:**

- да цивилним и војним медицинским установама омогуће да делују у условима сукоба;

- да објаве да су те службе изузете од напада како би могле да делују у зонама сукоба; санитетско особље мора се сматрати неутралним и било какав напад на њега строго је забрањен;
- да предузму сличне кораке према колима хитне помоћи, болницама и санитетским службама које морају бити јасно означене знаком црвеног крста или црвеног полумесеца;
- да на безбедном месту установе и одреде границе болничких зона и локалитета за негу рањеника и болесника; те се мере морају предузети у време мира и морају бити предмет одговарајућих споразума;
- да унапред одреде који ће се бродови користити као болнички бродови у време рата, пошто је такве бродове тешко обезбедити и опремити кад је сукоб већ избио;
- да предузму исте мере и за санитетске ваздухоплове.

► Ратни заробљеници

Број војника заробљених током Првог светског рата и трајање њиховог заробљеништва нагнали су државе да у међународном уговору усвојеном 1929. кодификују старо начело према коме су ратни заробљеници били овлашћени на посебан поступак и против њих се није могао предузимати никакав акт освете. Тако установљено уговорно правило касније је допуњено и много детаљније разрађено у Трећој женевој конвенцији из 1949. и у Првом допунском протоколу из 1977. Ти инструменти **дефинишу ратне заробљенике** као припаднике оружаних снага који су пали у руке непријатеља током међународног оружаног сукоба. Припадницима оружаних снага, па, по аналогiji, и ратним заробљеницима, не сматрају се само припадници редовне војске, већ и лица која пружају подршку оружаним снагама, као што су цивилни пилоти, припадници трговачке морнарице и ратни дописници, а у извесним случајевима и припадници покрета отпора. Статус ратног заробљеника не постоји у немеђународним оружаним сукобима, али то не значи да стране у таквом сукобу не могу да заједнички одлуче да се на лица која падну у њихове руке примењују иста правила и гаранције које уживају и ратни заробљеници.

Статус ратног заробљеника таквом лицу даје одређена права, међу којима је и право на заштиту, али истовремено **намеће одређене обавезе** страни у чије су руке заробљеници пали (у даљем тексту „сила у чијој су власти“).

- Након заробљавања ратни заробљеник је дужан да саопшти само своје презиме, име, чин, датум рођења и матични број.
- Ратни заробљеник има право на хуман третман, као и на поштовање личности и достојанства у свим околностима. Сваки акт који би могао изазвати смрт или представљати претњу животу ратног заробљеника

строго је забрањен, као и све мере репресалија. Медицински експерименти и сакаћење такође су забрањени, као и мучење са циљем да се изнуде информације: било какав чин мучења ратног заробљеника сматра се ратним злочином. Чињеница да се ратном заробљенику мора омогућити хуман третман и поштовање његове личности такође подразумева да он мора бити заштићен од јавне радозналости и увреда. Понижавајући третман, као што је вређање његове заставе или државе, присиљан рад и смештај са обичним криминалцима, такође су забрањени.

- Штавише, заробљенику се одмах по заробљавању мора дозволити да напише заробљеничку карту која се, преко МКЦК, прослеђује националном бироу за обавештавање у његовој држави, како би његова породица била обавештена о његовој судбини.
- Исти канал се користи како би се заробљенику омогућило редовно дописивање с породицом, а мора му се допустити и да прима пакете који су му упућени.

Сила у чијој су власти одговорна је за заштиту ратних заробљеника и самим тим **обавезна** да их, чим то буде могуће, евакуише из борбене зоне и смести у прикладне логоре одређене за ту намену. Она је одговорна за материјалне и моралне услове живота у логорима: смештај, одећу, храну и медицинску негу, задовољавање верских потреба. Међународно хуманитарно право такође дефинише мере којима се уређује живот заробљеника у логорима. Премда могу бити коришћени за рад, не сме се ризиковати њихов живот, тако да заробљеник, на пример, не може бити присиљаван да ради опасне послове попут чишћења мина, осим ако он на то добровољно не пристане.

Пошто заробљеници подлежу законима и прописима који се односе на оружане снаге силе у чијој су власти, против њих се може покренути судски или дисциплински поступак. Они, међутим, у свим околностима имају право на непристрасно суђење и не могу им се изрицати нехумане пресуде. Они не могу бити кажњени за успешне или неуспешне покушаје бекства.

Коначно, сила у чијој су власти мора без одлагања да, по завршетку активних непријатељстава, ослободи све ратне заробљенике. Било какво неоправдано одлагање репатријације заробљеника представља тешку повреду Женевских конвенција.

► **Цивилно становништво**

Већина жртава у Првом светском рату били су војници из састава редовних оружаних снага; цивили су чинили тек 8% укупних жртава. Међутим, као резултат промена метода ратовања и примене политике директног напада на

цивилно становништво, процењује се да је у овој деценији удео цивила међу укупним жртвама оружаног сукоба порастао на 85%. Једна од идеја на којој се заснива међународно хуманитарно право јесте да се сукоб води између оружаних снага. Четврта женевска конвенција и Допунски протоколи из 1977. придају посебну пажњу судбини и заштити лица и цивилног становништва, које је изложено двострукој опасности: они могу постати жртве војних операција, због чега међународно право забрањује нападе на њих; а такође могу постати и жртве злоупотребе силе и других облика насиља. У том случају, међународно хуманитарно право има улогу у рату коју у миру има право људских права, гарантујући основна права сваког појединца. Одређене категорије људи посебно су изложене опасностима и стога уживају посебну заштиту:

- **Деца**

Деца млађа од 18 година не смеју активно учествовати у непријатељствима и не могу се регрутовати у оружане снаге. Ако деца и поред тога ипак узму учешће у борбама и буду заробљена, мора им се обезбедити посебан третман. Она не могу бити осуђена за било коју повреду права оружаних сукоба извршену у време кад су била млађа од 18 година.

- **Жене**

Жене су заштићене од појединих злочина који се у време рата често врше против њих, као што су силовање, повреде људског достојанства и присилна проституција. Ако се интернирају, жене морају бити смештене одвојено од мушкараца, а смртна пресуда не може се извршити над трудном женом или мајком мале деце.

- **Држављани земље која учествује у сукобу затечени на непријатељској територији**

Њима се мора дозволити да се врате у земљу порекла ако то не представља претњу по њихову или државну безбедност. Ако одлуче да се не враћају у своју земљу, они морају бити третирани као странци у време мира. Ако је потребно, они могу да буду интернирани или смештени у кућни притвор, али им се мора омогућити да се жале против таквих мера.

- **Цивили који живе на територијама под ратном окупацијом**

Они подлежу посебним правилима чији је главни циљ да их заштите од могуће злоупотребе моћи окупационе силе и да ситуацију на окупираној територији одрже у стању у каквом је била у време инвазије. Међународно хуманитарно право тежи да очува *status quo*, јер се ратна окупација према међународном праву сматра привременим стањем. У таквим ситуацијама цивилно становни-

штво ужива одређена права и не може бити подвргнуто кажњавању било које врсте. Стога је забрањено протеривање становника са окупиране територије и њихово пресељавање са једног дела територије на други. Окупациона сила на окупирану територију не може да насељава своје држављане, нити може да ту територију физички мења уништавањем кућа или постојећих постројења (осим ако за то не постоје војни разлози).

- **Интернирана лица у случају окупације**

На њих се примењују посебна правила која се такође примењују и на цивиле непријатељске стране на националној територији и врло су слична онима која се примењују на ратне заробљенике, иако су неки од услова повољнији, посебно када је реч о спајању породица.

*За додатне
информације*

Како и где се могу добити додатне информације?

► Кога питати?

Зависно од врсте информација која вам је потребна, можете се обратити на следеће адресе:

- **The Inter-Parliamentary Union**

(Интерпарламентарна унија)

Седиште:

P.O. Box 438

1211 Geneva 19 (Switzerland)

Internet: <http://www.ipu.org>

Tel: (41.22) 919 41 50

Fax: (41.22) 733 31 41, 919 41 60

Telex: 414217 IPU CH

E-mail: postbox@mail.ipu.org

Канцеларија за везу са УН:

821, United Nations Plaza-9th Floor

New York, N.Y. 10017

(United States of America)

Tel: (1 212) 557 58 80

Fax: (1 212) 557 39 54

E-mail: ny-office@mail.ipu.org

Интерпарламентарна унија неће моћи да вам понуди техничке информације, али може да вам помогне да обезбедите информације о парламентарној активности везаној за међународно хуманитарно право.

- **The International Committee of the Red Cross: Advisory Service on International Humanitarian Law**

(Међународни комитет Црвеног крста: Саветодавна служба за међународно хуманитарно право)

19, avenue de la Paix

1202 Geneva (Switzerland)

Internet: <http://www.icrc.org>

Tel: (41.22) 734 60 01

Fax: (41.21) 733 20 57

E-mail: webmaster.gva@icrc.org

Саветодавна служба државама може да обезбеди техничку помоћ о националним мерама имплементације. Она ради на подстицању размене информација о постојећим националним мерама и, за ту сврху, поседује документациони центар са националним законодавством.

- **The International Fact-finding Commission**

(Међународна комисија за утврђивање чињеница)

Palais Fédéral (ouest)
3003 Bern (Switzerland)
Internet: <http://www.ihffc.org>

Tel: (41.31) 322 30 82
Fax: (41.31) 324 90 69
E-mail: IHFFC@eda.admin.ch

- **The San Remo Institute**

(Институт у Сан Рему)

Италија

Villa Ormond
Corso Cavaliotti 113
18038 San Remo
Tel: (39.184) 54 18 48
Fax: (39.184) 54 16 00
E-mail: iihl@sistel.it
Internet: <http://194.243.52.209/iihl/>

Швајцарска

Geneva Office
P.O. Box 301
1211 Geneva
Tel: (41.22) 90 61 681/2
Tel: (41.22) 73 10 255
E-mail: iihl@maxess.ch

► Који се документи могу консултовати?

Публикације

Више сазнања о међународном хуманитарном праву можете стећи читајући неке од бројних књига, приручника и брошура МКЦК посвећених тој теми. Увод у међународно хуманитарно право нуде издања на неколико језика:

- **На енглеском, француском, шпанском:** *International humanitarian law: Answers to your questions*, МКЦК, Женева, 1998, 47 страна, илустровано, 21 x 23 цм.
- **На енглеском, француском, шпанском, арапском, руском:** NAHLIK, Stanislaw E. *A brief outline of international humanitarian law*, МКЦК, 1984, (Сепарат часописа: *International Review of the Red Cross*, јул-август 1984.), 48 стр, 15,5 x 23 цм.
- **На француском и енглеском:** KALSHOVEN, Frits. *Constraints on the waging of war*, МКЦК, 1987, Женева, 175 стр, 15,5 x 23 цм.
- **На француском, енглеском, шпанском, арапском:** PICTET, Jean. *Development and principles of international humanitarian law*, Martinus Nijhoff Publishers, Dordrecht/Henry Dunant Institute, Женева, 1983, 99 стр, 15,5 x 23 цм.
- **На француском, енглеском, немачком:** GASSER, Hans-Peter, *International humanitarian law: An introduction*, Henry Dunant Institute, Geneva/Paul Haupt Publishers, Bern, 1993. (Сепарат из: HAUG, Hans, *Humanity for all*), 92 стр, 15,5 x 23 цм.

- **На шпанском:** SWINARSKI, Cristophe. *Introducción al derecho internacional humanitario*, ICRC, Inter-American Institute of Human Rights, 1984, 72 стр, 15,5 x 23 цм.
- **На арапском:** ZEMMALI, Ameer, *Introduction to international humanitarian law*, Arab Institute for Human Rights, 1993, 97 стр, 15 x 24 цм.
- **На португалском:** SWINARSKI, Cristophe. *A norma e a guerra: palestras sobre direito internacional humanitario*, S.A. Fabris, 1991, 96 стр, 16 x 22 цм.

Своје наруцбе можете послати Служби МКЦК за информисање јавности (*ICRC Public Information Service*) на горе наведену адресу и оне ће бити реализоване у најкраћем могућем року.

Уговори из области међународног хуманитарног права на Интернету:
<http://www.icrc.org>

Ако имате приступ Интернету, можете погледати уговоре на веб-страници МКЦК на којој се редовно ажурирају информације о државама које су уговоре потписале, ратификовале, приступиле им, или их прихватиле.

ЦД-РОМ о међународном хуманитарном праву

МКЦК је издао двојезични (енглески и француски) ЦД-РОМ о међународном хуманитарном праву који садржи 91 међународни уговор и друге текстове о праву којим је уређено вођење непријатељстава и право о заштити жртава рата, од 1856. до данас. Он укључује коментаре Прве Женевске конвенције из 1929. (само на француском), четири Женевске конвенције из 1949. и два Допунска протокола из 1977. и њихове коментаре, те статус потписа, ратификације, приступања и прихватања уговора на дан 31. децембра 1998. и потпуне текстове резерви, декларација и приговора датих на уговоре, а у делу „Национална имплементација“, примере закона и правилника, као и националне случајеве закона (на енглеском) за двадесет земаља. Корисници ЦД-РОМ-а моћи ће са лакоћом да прелазе са једног на други уговор, да утврђују везе између уговора и одговарајућих коментара, као и између чланова различитих уговора итд.

За ово је неопходна опрема следећих минималних карактеристика: персонални рачунар типа ИБМ или компатибилан, са микропроцесором типа 486 на барем 66 MHz, најмање 8 Mb RAM-а; Windows 3.1 или каснија верзија, или Windows 95, барем двобрзински ЦД-РОМ читач. Цена (у јулу 1999.): 49 швајцарских франака или 30 америчких долара. Број за наруцбе: CD/001P.4.

Делегације МКЦК у свету

► Африка

Ангола

ICRC delegation
Bairro Nelito Soares (ex-Vila Alice)
Rua da Liberdade Nr. 130-132
Caixa Postal 2501, LUANDA, Angola
(Покрива Анголу, Сао Томе и Принчипе)
e-mail: luanda.lua@icrc.org

Бурунди

ICRC delegation
Route de l'Aéroport, parcelle 3513
B.P. 3257 BUJUMBURA, Burundi
e-mail: bujumbura.buj@icrc.org

Камерун

ICRC regional delegation
Avenue du Général de Gaulle
14, rue 1030, B.P. 6157
YAOUNDE, Cameroun
(Покрива Камерун, Централноафричку републику,
Чад, Екваторијалну Гвинеју и Габон)
e-mail: yaounde.yao@icrc.org

Централноафричка Република

ICRC mission
Avenue Benz-Vi
BP 2579, BANGUI
Central African Republic
e-mail: yaounde.yao@icrc.org

Чад

ICRC Delegation
Quartier Hille Rogue
2è Arrondissement
Porte 91, BP 965
N'Djaména, Chad
e-mail: ndjamena.ndj@icrc.org

Конго

ICRC delegation
134 Av. Maréchal Lyautey
Brazzaville, Congo

Демократска Република Конго

ICRC delegation
32, avenue Papa Iléo
B.P. 7325 KIN I
KINSHASA GOMBE, DR Congo
e-mail: kinshasa.kin@icrc.org

Гома

ICRC sub-delegation
Avenue des Grévilléas 140/7
e-mail: goma.gom@cicr.org

Обала Слоноваче

ICRC regional delegation
Rue J 47, lot no 2261
Deux-Plateaux, B.P. 459 - 01
ABIDJAN, Côte d'Ivoire
(Покрива Обалу Слоноваче, Бенин,
Буркину Фасо, Гану и Того)
e-mail: abidjan.abi@cicr.org

Џибути

ICRC Djibouti
Rue Ras Mekonnen, Apt. 4
PO Box 2527, DJIBOUTI

Еритреја

ICRC delegation Asmara
Zoba 4 Sub.Z.01
P.O. Box 1109
ASMARA, Eritrea
e-mail: asmara.asm@icrc.org

Етиопија

ICRC delegation
Woreba 15, Kebele 28, House no. 117
P.O. Box 5701
ADDIS ABABA, Ethiopia
e-mail: addis_abeba.add@icrc.org

Мисија при Организацији

афричког јединства (ОАЈ)
ICRC mission to the African Union
Woreda 15, Kebele 28, House no. 117
PO Box 5701, ADDIS ABABA, Ethiopia
e-mail: addis_oua.ado@icrc.org

Гвинеја

ICRC delegation
Coléah Abattoir, Corniche Sud
Rue MA 002X MA 255
Commune de Matam
BP 3204, CONAKRY, Guinea
e-mail: conakry.con@icrc.org

Кенија

ICRC regional delegation
Denis Pritt Road
P.O. Box 73226 - 00200
NAIROBI, Kenya
(покрива Кенију, Џибути и Танзанију)
e-mail: nairobi.nai@icrc.org

Либерија

ICRC delegation
UN Drive
Bushord Island
MONROVIA, Liberia
e-mail: monrovia.mon@icrc.org

Мадагаскар

ICRC mission
112, rue Rainandriamampandry
Lot II B 16 Faravohitra
101 - ANTANANARIVO, Madagascar

Мали

ICRC office
Quartier Handallaye
ACI 2000 – BP 58
BAMAKO, Mali

Намибија
ICRC office
Independence avenue 277
2nd floor, room 217-219
PoBox 4671, WINDHOEK, Namibia
e-mail: icrcwin@mweb.com.na

Нигерија
ICRC regional delegation
436 Kumasi Crescent
Off Aminu Kano Way
Wuse II, FCT, ABUJA
P.O.Box 7654, Nigeria
e-mail: abuja.abj@icrc.org
e-mail: lagos.lag@icrc.org

Руанда
ICRC delegation
Avenue de Kiyovu
B.P. 735 KIGALI
Rwanda
e-mail: kigali.kig@icrc.org

Сенегал
ICRC regional delegation
Boîte postale 5681
Rue 6-A Point E
DAKAR FANN, Senegal
(покрива Сенегал, Зеленоортска Острва,
Гамбију, Гвинеју Бисао, Мали и Нигер)
e-mail: dakar.dak@icrc.org

Сијера Леоне
ICRC delegation
4A Wilkinson Road
FREETOWN, Sierra Leone
e-mail: freetown.fre@icrc.org

Сомалија
ICRC delegation
Denis Pritt Road
P.O. Box 73226 - 00200
NAIROBI / Kenya
e-mail: somalia.sok@icrc.org

Јужноафричка Република
ICRC regional delegation for Southern Africa
Church Street 790-794
P.O. Box 29001, 0132 Sunnyside
PRETORIA, South Africa
(Покрива Јужноафричку Републику, Коморска Острва,
Мадагаскар, Маурицијус, Сејшеле, Лесото и Свазиленд)
e-mail: pretoria.pre@icrc.org

► Америка

Аргентина
ICRC regional delegation
Esmeralda 1320, 2° „А„
BUENOS AIRES C1007АВТ
(покрива Аргентину, Бразил, Чиле, Парагвај и Уругвај)
e-mail: buenos_aires.bue@icrc.org

Бразил
ICRC office
SHIS QL 06, conjunto 09, casa 16
Lago Sul CEP 71620-095 BRASILIA
e-mail: brasilia.bra@icrc.org

Судан
ICRC delegation
Street No 33, House No 16
Amarat - New Extension
P.O. Box 1831
KHARTOUM, Sudan
e-mail: khartoum.kha@icrc.org

Танзанија
ICRC Dar Es Salaam
Ali Hassan Mwinyi & Ruhinde Road
Plot No. 87, Po Box 23431
DAR ES SALAAM, Tanzania
e-mail: mob_dar.nai@icrc.org

Того
ICRC mission
Rue Ahodé, Tokoin Casablanca
Quartier Kodjoviakopé
BP 3144, LOME, Togo
e-mail: icrc-tg@cafe.tg

Уганда
ICRC delegation
Plot 8, John Babiha Avenue
P.O. Box 4442
KAMPALA, Uganda
e-mail: kampala.kam@icrc.org

Замбија
ICRC mission
Plot No 138/2849
Masansa Close No 9 (Fairview)
PO Box 50776, Ridgeway
LUSAKA, Zambia
e-mail: icrclus@zamnet.zm

Зимбабве
ICRC regional delegation
9, Downie Avenue
Belgravia, P.O. Box 3970
HARARE, Zimbabwe
(Покрива Зимбабве, Боцвану,
Малави, Мозамбик, Намибију и Замбију)
e-mail: harare.har@icrc.org

Колумбија
ICRC Delegation
Calle 76 No. 10-02
BOGOTÁ, DC
e-mail: bogota.bog@icrc.org

Гватемала
ICRC office
6a Avenida 7-39, zona 10
Edificio Las Brisas, oficina 404b
Apartado postal 727-A
GUATEMALA CA
e-mail: cicrgu@intelnet.net.gt

Хаити

ICRC delegation
51, rue Grégoire - 2e étage
Pétion-Ville, HAÏTI 6140
e-mail: haiti.poa@icrc.org

Мексико

ICRC regional delegation
Calderón de la Barca No. 210
Colonia Polanco
Delegación Miguel Hidalgo
MEXICO C.P.11550
(покрива Мексико, Костарику, Хондурас, Никарагву,
Панаму, Салвадор, Кубу и Доминиканску Републику)
e-mail: email.mex@icrc.org

Никарагва

Centro Ortho – Oficina
Programa CAPADIFE
De la Iglesia El Carmen, 2½ cuerdas al norte
Managua, Nicaragua

Перу

ICRC regional delegation
(covers Peru, Bolivia, Ecuador)
Avenida Jorge Chavez 481
Miraflores, LIMA 18-0781
e-mail: lima.lim@icrc.org

► Азија и Пацифик

Авганистан

ICRC delegation
Charrahi Haji Yaqub
Shar-e-Now
KABUL
e-mail: kabul.kab@icrc.org

Аустралија

ICRC office
Suite 104A, Level 1
55 Grafton Street
Woollahra NSW 2025
PACIFIC / SYDNEY
e-mail: mob_sydney.suv@icrc.org

Бангладеш

ICRC office
Building 15A, 5th floor
Road No 8, Gulshan 1
Dhaka 1212

Камбоџа

ICRC orthopaedic centre
788A, Monivong boulevard
PHNOM PENH
e-mail: bangkok.ban@icrc.org

Кина

ICRC Regional Delegation for East Asia
B2 Qijiyuan Diplomatic Compound
9 Jianguomenwai Dajie
BEIJING 100600
(покрива Кину, Северну Кореју, Јужну Кореју,
Монголију, Хонгконг, Макао и Кину)
e-mail: beijing.bej@icrc.org

Тринидад и Тобаго

ICRC sub-regional delegation
8, Francis Road
Maraval
PORT OF SPAIN

Сједињене Америчке Државе

ICRC regional delegation
1100 Connecticut Avenue, NW
Suite 500
Washington DC 20036
(покривају САД и Канаду)
e-mail: washington.was@icrc.org
e-mail: email.nyc@icrc.org

Венецуела

ICRC regional delegation
Edif. Centro COINASA - Piso 2, Oficina 27
Av. San Felipe de la Castellana entre 2a
CARACAS 61270
(покрива Венецуелу, Белизе, Гвајану, Суринам
и карипске земље енглеског говорног подручја)
e-mail: caracas.caa@icrc.org

Фиџи

ICRC regional delegation
6th Floor, Pacific House
1 Butt Street
GPO Box 15565, SUVA
(покрива Аустралију, Фиџи, Кирибати, Маршалска
Острва, Микронезију, Науру, Нови Зеланд, Палау,
Папуу Нову Гвинеју, Самоу, Соломонова Острва,
Тонгу, Тувалу, Вануату, као и пацифичке аутономне
државе, територије и колоније)

Индија

ICRC regional delegation
for South Asia
47, Sunder Nagar
NEW DELHI 110 003
(покрива Бангладеш, Бутан, Индију и Малдиве)
e-mail: new_delhi.del@icrc.org

Индонезија

ICRC delegation
Jalan Iskandarsyah I, No. 14
Kebayoran Baru
Jakarta Selatan 12160
P.O. Box 4122
12041 JAKARTA
(покрива Тимор и Индонезију)
e-mail: djakarta.dja@icrc.org

Демократска Народна Република Кореја

ICRC office
Diplomatic compound
Munsudong Apt 601
Internal PoBox 40
Taedonggang district
PYONGYANG
e-mail: mob_pyongyang.bej@icrc.org

Малезија

ICRC regional delegation
Unit No. 50-11-1
Wisma UOA Damansara
No. 50 Jalan Dungun
Damansara Heights
50490 KUALA LUMPUR
(покрива Малезију, Сингапур, Брунеј и Јапан)
e-mail: kuala_lumpur.kua@icrc.org

Мијанмар (Бурма)

ICRC delegation
No. 2 (C) - 5 Dr. Ba Han Lane
Kaba Aye Pagoda Road, 8th Mile
Mayangone Township
YANGON
e-mail: yangon.yan@icrc.org

Непал

ICRC delegation
Meen Bhawan
Naya Baneshwor
GPO Box no. 21225
KATHMANDU
e-mail: kathmandu.kat@icrc.org

Пакистан

ICRC delegation
House No 12
Street No 83, G - 6/4
P.O. Box No 1554
ISLAMABAD
e-mail: islamabad.isl@icrc.org

Кашмир

e-mail: islamabad.isl@icrc.org

Филипини

ICRC delegation
Erechem Building Fifth Floor
Corner Herrera & Salcedo Streets
Legaspi Village, Makati City
METRO MANILA
e-mail: manille.man@icrc.org

► Источна Европа и централна Азија

Јерменија

ICRC delegation
Orbeli, 41
375028 YEREVAN
e-mail: erevan.ere@icrc.org

Азербједан

ICRC delegation
Fatali Khan Hoiski av. 75
370110 BAKOU
e-mail: bakou.bak@icrc.org

Грузија

ICRC delegation
4, Kedia str. Didube
0154 TBILISI
e-mail: tbilissi.tbi@icrc.org

Соломонова Острва

ICRC mission
1st floor, City Centre Building
Mendana Avenue
PO Box 1811 HONIARA
e-mail: mob_honiara.suv@icrc.org

Шри Ланка

ICRC delegation
29, Layards Road
COLOMBO 5
P.O.BOX 2100
e-mail: colombo.col@icrc.org

Таџикистан

ICRC mission
Sovetskaya street 71
734001 DUSHANBE
e-mail: dushanbe.dus@icrc.org

Тајланд

ICRC regional delegation
20 Sukhumvit Road, Soi 4
Soi Nana Tai
BANGKOK 10110
(Покрива Камбоџу, Лаос, Вијетнам и Тајланд)
e-mail: bangkok.ban@icrc.org

Тимор

ICRC mission
Rua Gov. Filomena de Câmara
Bidau Lecidere
DILI
e-mail: mob_dili.suv@icrc.org

Руска Федерација

ICRC regional delegation
Grokholsky pereulok, 13, strojenije 1
129090, RF, MOSCOW
e-mail: moscou.mos@icrc.org

Налчик

ICRC sub-delegation
Mechiev St 207
360000 NALCHIK / Kabardino Balkaria

Грозни

ICRC office
Yanvarskaya st. 83
364000 GROZNY

Украјина
ICRC regional delegation
Bogdana Khmel'nitskogo, 68, Flat 64
KYIV 01030
e-mail: kyiv.kyj@icrc.org

Ўзбекистан
ICRC regional delegation
28, G.Mavlyanov
700017 TASHKENT
(покрива Ўзбекистан, Казахстан, Киргистан и Туркместан)
e-mail: tachkent.tac@icrc.org

► Блиски исток и северна Африка

Алжир
ICRC delegation
18, avenue Souidani Boudjemâa
El Mouradia
ALGIERS
e-mail: alger.alg@icrc.org

Египат
ICRC Delegation
31 Jeddah street
(Former Dokki)
12311 Dokki, CAIRO
e-mail: le_caire.cai@icrc.org

Иран
ICRC Delegation
No.75, Taban Sharghi st., Africa ave.
Postal code: 19176
TEHRAN / Islamic Republic of Iran
e-mail: teheran.teh@icrc.org

Ирак
ICRC delegation
e-mail: iraq.iqs@icrc.org

Израел и окупиране територије
ICRC delegation
185, Hayarkon Street
TEL AVIV 63453
e-mail: tel_aviv.tel@icrc.org

Јемен
ICRC delegation
Baghdad Street
Street No.19; House No. 20
P.O.Box 2267
SANAA
e-mail: sanaa.san@icrc.org

Јордан
ICRC delegation
Amman-Shemissani
Abu Hamed Al Ghazali Street
P.O. Box 9058
AMMAN 11191
e-mail: amman.amm@icrc.org

Кувајт
ICRC regional delegation
Jabriya, Block 5
Street 3, House 32
P.O. Box 28078 SAFAT
KUWAIT CITY
(покрива Бахреин, Кувајт, Оман, Катар,
Саудијску Арабију и Уједињене Арапске Емирате)
e-mail: koweit.kow@icrc.org

Либан
ICRC delegation
Immeuble Itani
Rue Sadate-Hamra
B.P.11-7188
BEYROUTH
e-mail: beyrouth.bey@icrc.org

Сирија
ICRC delegation
Abou Rummaneh - Rawda square
Masr street
Building Al Jerd, 3rd and 4th floors
PO Box 3579 DAMASCUS
Syrian Arab Republic
e-mail: damas.dam@icrc.org

Тунис
ICRC regional delegation
Galerie du Lac - Bloc A
Rue du Lac de Constance
1053 Les Berges du Lac
TUNIS
(покрива Алжир, Либију, Мауританију,
Мароко и Западну Сахару, и Тунис)
e-mail: tunis.tun@icrc.org

► Западна, средња Европа и Балкан

Белгија
ICRC delegation
65, rue Belliard
1040 BRUSSELS
e-mail: bruxelles.bru@icrc.org

Велика Британија
UK Office
c/o British Red Cross Society
44 Moorfields
LONDON EC2Y 9AI, UK
e-mail: rhbenjamin@redcross.org.uk

Француска
ICRC delegation
10, bis Passage d'enfer
75014 Paris
e-mail: paris.par@icrc.org

Мађарска
ICRC regional delegation
Buda Business Center
Karpas u. 11-15
1027 BUDAPEST
e-mail: budapest.bud@icrc.org

Турска
ICRC mission
Hatir Sokak, 18/3, GOP
06700 ANKARA
e-mail: ankara.gva@icrc.org

Босна и Херцеговина
Delegacija MKCK
Zmaj od Bosne 136
71000 SARAJEVO
e-mail: sarajevo.sar@icrc.org

Бивша југословенска република Македонија
Мисија МКЦК
Каирска 6
1000 СКОПЈЕ
e-mail: skopje.sko@icrc.org

Црна Гора
Мисија МКЦК
Московска 65
81 000 Подгорица

Србија
Регионална делегација МКЦК
Јужни булевар 144
11000 БЕОГРАД, Србија
(покрива Албанију, Македонију,
Црну Гору и Србију)
e-mail: belgrade.bel@icrc.org

Косово
ICRC mission
Fehmi Agani, 39
38000 PRISTINA
e-mail: pristina.pri@icrc.org

Хрватска
Обратити се Делегацији МКЦК у Будимпешти

► Мисије и делегације при међувладиним организацијама

Делегација МКЦК при УН
ICRC Delegation to the UN
801, Second Avenue, 18th Floor,
NEW YORK, N.Y. 10017-4706 / USA
e-mail: email.nyc@icrc.org

Делегација МКЦК при ЕУ
ICRC Delegation to the European Union
65, rue Belliard
1040 BRUSSELS, Belgium
e-mail: bruxelles.bru@icrc.org

Неколико речи о....

Интерпарламентарној унији

Створена 1889, Интерпарламентарна унија је међународна организација која окупља представнике парламената суверених држава. У јулу 1999. године у њој су били представљени парламенти 138 држава.

Интерпарламентарна унија се залаже за мир и сарадњу међу народима са намером да оснажи представничке институције.

У том циљу, она:

- охрабрује контакте, сарадњу и размену искустава између парламената и чланова парламената свих држава;
- разматра питања од међународног интереса и износи своја гледишта о њима, са циљем да подстакне промене код парламената и њихових чланова;
- доприноси одбрани и промоцији људских права, која су универзалног карактера и чије је поштовање основни чинилац парламентарне демократије и развоја;
- доприноси бољем познавању рада представничких институција и јачању и развоју њихових метода деловања.

Интерпарламентарна унија дели своје циљеве са Уједињеним нацијама, подржава њихове напоре и ради у блиској сарадњи са њима.

Она такође сарађује са интерпарламентарним организацијама као и са

међународним, владиним и невладиним организацијама које се руководе истим идеалима.

У 1995. години Унија је установила Комитет за промоцију поштовања међународног хуманитарног права. Тај Комитет, који делује у блиској сарадњи са Међународним комитетом Црвеног крста, одмах је на светском нивоу започео једно парламентарно истраживање ради процене мера које предузимају национални парламенти у погледу:

- приступања уговорима из области међународног хуманитарног права и поштовања правила која они прописују;
- забране употребе, складиштења, производње и преноса противвешадијских мина, као и мере у погледу њиховог уништавања;
- оснивања Међународног кривичног суда.

Седиште Интерпарламентарне уније је у Женеви.

Она такође има Канцеларију за везу при Уједињеним нацијама у Њујорку.

Међународном комитету Црвеног крста (МКЦК)

Међународни комитет Црвеног крста, основан 1863. године је оснивачко тело Међународног покрета Црвеног крста и Црвеног полумесеца, који чине: Међународни комитет Црвеног крста, национална друштва Црвеног крста и Црвеног полумесеца и Међународна федерације националних друштава Црвеног крста и Црвеног полумесеца.

МКЦК је непристрасна, неутрална и независна организација чија је искључива хуманитарна мисија да штити живот и достојанство жртава рата и унутрашњих сукоба и да им пружа помоћ. Он управља и координира међународним активностима Покрета за пружање помоћи у ситуацијама оружаних сукоба. Он такође настоји да спречи патње, промоцијом и јачањем права и универзалних хуманитарних принципа.

МКЦК је резултат приватне иницијативе, али је стекао међународни статус кроз многе задатке које су му повериле Женевске конвенције и њихови Допунски протоколи, а чији је циљ да заштите жртве рата. Његов мандат му омогућава да отвара делегације и упућује делегате, да преговара са државама и странама у сукобу. Чињеница да МКЦК преговара са властима које имају контролу над жртвама рата не мења статус тих власти, нити се може тумачити као облик њиховог признања.

Међународни карактер МКЦК потврђен је споразумима о седишту који су закључени са преко 50 држава.

Ти споразуми, који су уговори из области међународног права, одређују његов правни статус на територијама држава на којима он извршава своје хуманитарне активности. Они признају међународноправни субјективитет МКЦК и дају му повластице и имунитет као што је уобичајено за међувладине организације. Ови уговори посебно обезбеђују имунитет од кривичног гоњења, који штити МКЦК од административних и судских поступака, као и неповредивост његових просторија, архива и других докумената. Његови делегати уживају статус сличан статусу међународних функционера.

Те повластице и имунитет за МКЦК су неопходни, јер су гаранција његове неутралности и независности, што је од суштинског значаја за његово деловање. По својој природи и саставу МКЦК је невладина организација и остаје засебна како у односу и на Уједињене нације, тако и у односу на друге невладине хуманитарне организације.

Неке бројке: Запослених на терену - 12.400 (укључујући око 11.000 локално запослених); особља у седишту - 800; број делегација у свету - 80, буџет за 2007 - преко милијарду швајцарских франака.

Финансијска средства за активности МКЦК на терену већим делом обезбеђују око 20 влада и наднационалних донатора.

**© ИНТЕРПАРЛАМЕНТАРНА УНИЈА
И МЕЂУНАРОДНИ КОМИТЕТ ЦРВЕНОГ КРСТА**

**прво издање
1999.**

Сва права су придржана. Ниједан део ове публикације не може се објављивати, смештати у документацију или преносити на било који други начин, или било којим средствима, електронским, механичким, фотокопирањем, снимањем или на други начин, без претходног одобрења Интерпарламентарне уније и/или Међународног комитета Црвеног крста.

Овај приручник се дистрибуира под условом да се не позајмљује нити на други начин дистрибуира, укључујући и комерцијалне начине, без претходног одобрења издавача, у било ком облику другачијем од оригинала и под условом да следећи издавач задовољи исте услове.

ISBN 978-86-84251-21-5

(енглески оригинал: ISBN 92-9142-059-X)

Издавачи:

Inter-Parliamentary Union
P.O. Box 438
1211 Geneva 19
(Switzerland)

International Committee
of the Red Cross
19, avenue de la Paix
1202 Geneva (Switzerland)

Tel: (41 22) 919 41 50
Fax: (41 22) 919 41 60
E-mail: postbox@mail.ipu.org
Internet: <http://www.ipu.org>

Tel: (41 22) 734 60 01
Fax: (41 22) 733 20 57
E-mail: webmaster.gva@icrc.org
Internet: <http://www.icrc.org>